

τ' ανάβλεμμα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΡΑΦΗΝΑΣ

ΦΥΛΛΟ 28^ο ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2014

Στην ταβέρνα, έτρωγαν
τις καθημερινές οι ψαράδες.
Ο υπόλοιπος κόσμος ερχόταν
τις Τετάρτες και τα Σαββατοκύριακα.

Ανάβλεμμα:

κοίταγμα ψηλά, κοίταγμα ξανά,
με άλλη ματιά, με άλλη θεώρηση

Κι' η κόρη με τ' ανάβλεμμα
σέρνει τα παλικάρια

Δημοτικό (της αγάπης)

Με λάβωσε σα σαϊτιά
κυρά τ' ανάβλεμμά σου

Είναι τ' ανάβλεμμά του πιο σκληρό
κι' από το πυρό μαχαίρι του.

Κ. Παλαμάς

καλώς ανταμωθήκαμεν

Φίλες και φίλοι,

"Τ'ανάβλεμμα" είναι περιοδικό με λαογραφικό-Ιστορικό περιεχόμενο που θέλει να φιλοξενεί περισσότερο μαρτυρίες και βιώματα, εργασίες πρωτότυπες, εμπειρίες και αφηγήσεις απλών ανθρώπων. Είναι η άλλη ματιά στην παράδοση, η διαφορετική.

Η Ιστορία, η παράδοση και το παρελθόν της πόλης μας έχει προτεραιότητα στα θέματα του περιοδικού μας. Στο 28^ο τεύχος ένα κομμάτι της Ιστορίας της Ραφίνας περιγράφεται στα κείμενα «**η ταβέρνα του Εγκρέ**» και «**η Παναγίτσα της Ραφίνας**».

Λαογραφία, έθιμα και δρώμενα κυριαρχούν με τα κείμενα «**Αποκριές στην Κιουτάχεια**» «**Εκδρομή του Λυκείου στη Δράμα**», «**η βάπτισις**», αλλά και η ζωή και έθιμα των **Σαρακατσάνων**.

Με το μικρό αφιέρωμα στον **Τρύφωνα Ευαγγελίδη**, θυμόμαστε τον Τριγλιανό λόγιο και συγγραφέα. Με λόγια αγάπης και θύμησης τιμάμε την **Πέπη Νικολοπούλου**, πρώτη πρόεδρο του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφίνας που έφυγε πρόσφατα για πάντα από κοντά μας.

Η **φουστανέλα**, η κατ' εξοχήν εθνική ανδρική φορεσιά γεμίζει τις παιδικές σελίδες, περιγραφή και γνώση για μικρούς και μεγάλους.

Κι επειδή αυτό "τ' ανάβλεμμα" θα είναι στα χέρια σας πριν το Πάσχα του 2014 και πριν τις αρχαιρεσίες στο ΔΕΡ για το νέο ΔΣ, ευχόμαστε μακροζωία, ανοδική πορεία στο Λύκειο και καλή Ανάσταση σ' όλους μας.

Η σύνταξη

Στην πλατεία της Ραφίνας

«**Τ' ανάβλεμμα**»: περιοδική έκδοση του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφίνας.
- Εθνικής Αντιστάσεως 34, 190 09 Ραφίνα
- τηλ./fax: 22940 22608 - e-mail: lykellrafinas@gmail.com

Επιμέλεια περιοδικού: Χριστίνα Παναγιώτου
Δημιουργικός σχεδιασμός: Φωτεινή Αλεξιάδου
Ομάδα σύνταξης: Ελένη Καχριμάνη, Αναστασία Κάλφογλου, Κατερίνα Σιούτα-Παπαδοπούλου, Εύη Γκατσοπούλου, Ολυμπία Νικολοπούλου, Άννα Ραπτοπούλου, Ελένη Καμάρα, Χριστίνα Παναγιώτου.

Διανέμεται Δωρεάν

Εξώφυλλο: "Πίνακας 2005. Φανταστική απεικόνιση της παλιάς ταβέρνας του Εγκρέ".

Το Λύκειο ενίσχυσαν οικονομικά: Ελευθερίου Ελένη, Κωνσταντοπούλου Βέτα, Κουρή Μαρία, Ραπτοπούλου Άννα, Παπαδόπουλος Γερβάσιος, Καχριμάνη Ελένη.

Παύλιανη, Πάσχα 1955

✚ Από την "εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία" Δημ. Σ Λουκάτου

το Πάσχα

Οι μεγάλες χαρές της Λαμπρής είναι συνδυασμός Χριστιανικών εθίμων και φυσιολατρικών. Η ίδια η βλάστηση και η έξοδος των πανηγυριστών στην ύπαιθρο πλαισιώνει το Χριστιανικό γεγονός της Ανάστασης με το φυσικό της άνοιξης. Η ανθοφορία του Λαζάρου, των Βαΐων και του Επιταφίου, είναι προανάκρουσμα της Ανάστασης του Χριστού, αλλά και της πλάσης. Αναβλαστικά είναι και μερικά έθιμα λαϊκών, παιδικών παραστάσεων με νεκραναστάσεις, όπως ο Ζαφείρης στην Ήπειρο και όλοι οι τελετουργικοί χοροί των ημερών του Πάσχα και του Άη Γιωργιού. Τα κόκκινα αυγά έχουν συμβολική έννοια. Είναι κατ' εξοχήν ζωικά προϊόντα που γίνονται εξαίρετα σύμβολα τάφου, απ' όπου ξαναπνδά η ζωή, βαμμένα μάλιστα με το χρώμα του αίματος, πρώτιστου στοιχείου ζωής και υγείας. Το τσουνγκρισμά τους είναι μια συμβολική διευκόλυνση της νέας ζωής, αλλά και χαιρετισμός φιλικής πάλης, που βοηθάει τη φύση στις παραγωγικές της προσπάθειες.

Η πρωτομαγιά

Είναι και αυτή λατρευτική γιορτή, ιδιαίτερα επειδή «εορτάζεται» ομαδικά με «έξοδο» στους αγρούς, με τελεστικές ενέργειες. Είναι αντιβασκανική γιορτή και μαγική, με παρετυμολογία προς το όνομα Μάνης (μάγια), που δίνει σε όλο το μήνα μεταφυσικές ιδιότητες. Τα έθιμα της πρωτομαγιάς είναι προφυλακτικά (λουλούδινο στεφάνι με αγκαθωτά στάχυα ή σκόρδα και με κορδέλα κόκκινη), αλλά και αναβλαστικά, αφού τον τραγουδούν με κάλαντα Μάνδες που χορεύουν ντυμένοι στα πράσινα. Αυτή την σκοπιμότητα έχει και η έξοδος στους αγρούς και στην ανθοφορία.

Λύκειον των Ελληνίδων

Γράφει η Σωσώ Λέου, Έφορος καλλιτεχνικού του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφίνας

Ο Τριγλιανός Λόγιος Τρύφων Ε. Ευαγγελίδης (1863-1941)

Ο Τρύφων Ευαγγελίδης, μια σπουδαία μορφή των ελληνικών γραμμάτων, γεννήθηκε στην Τρίγλια της Βιθυνίας Μ. Ασίας την 1η Φεβρουαρίου 1863, ημέρα κατά την οποία τιμάται η μνήμη του Αγίου Τρύφωνος και στο γεγονός αυτό μάλλον οφείλει και το μικρό του όνομα.

Ήταν μοναχοπαίδι και το πραγματικό του επώνυμο δεν είναι γνωστό. Το "Ευαγγελίδης" του το προσέδωσε ο δάσκαλός του, όταν, σε ερώτησή του σχετικά με το όνομα του πατέρα του, εκείνος του απάντησε «Ευάγγελος». Έχασε τη μητέρα του Μαρία σε νεαρή ηλικία.

Φοίτησε στην αλληλοδιδασκτική σχολή της Τρίγλιας και στη συνέχεια στη Μεγάλη του Γένους Σχολή στην Κων/πολη (1878-1884). Παρακολούθησε φιλολογικά μαθήματα στην Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας στη Γερμανία, από όπου το 1892 πήρε τον τίτλο του διδάκτορος, υποβάλλοντας διατριβή, γραμμένη στην αρχαιοελληνική με τίτλο "Κιανών Πολιτεία" και θέμα την ιστορία της Κίου της Προποντίδας.

Επισκεπτόμενος την γενέτειρά του το καλοκαίρι του 1892 περιόδευσε σε διάφορες τοποθεσίες μελετώντας και αποτυπώνοντας την ιστορία και τα μνημεία της περιοχής και έκανε μάλιστα μια σημαντική ανακάλυψη σχετικά με τη θέση της μεσαιωνικής Μονής της Σιγριανής ή του Μεγάλου Αγρού. Οι κινήσεις του όμως δεν άρεσαν στις τουρκικές αρχές που τον συνέλαβαν για κατασκοπεία και τον φυλάκισαν από τις 20 Αυγούστου μέχρι τις 2 Σεπτεμβρίου 1892.

Ίδρυσε στο Βερολίνο, μαζί με τους αδελφούς Νικολαΐδη, από τον Τραπεζούντα, το 1899, την εβδομαδιαία εφημερίδα "Νέα Ελλάς", που συνέχισε να εκδίδεται και στην Αθήνα το 1901. Από το γάμο του με την Παρθενώπη Ζολώτα απέκτησε 5 παιδιά, 4 αγόρια και μια κόρη. Εργάστηκε στη δημόσια εκπαίδευση ως καθηγητής, σχολάρχης και γυμνασιάρχης από το 1901 έως το 1930. Με τις ιδιότητές του αυτές διέτρεξε μεγάλο μέρος της ελληνικής επικράτειας. Και πού δεν πήγε! Σύρο, Στυλίδα, Βόλο, Πάτρα, Θίβα, Ρόδο, Πλωμάρι της Λέσβου, Σητεία της Κρήτης, Καρδάμυλα της Χίου, Σάμο.

Παράλληλα με τα εκπαιδευτικά του καθήκοντα, ανέπτυξε ένα πολυεπίπεδο και πολυθεματικό συγγραφικό και ερευνητικό έργο με περισσότερα από 50 βιβλία, πλούσια αρθρογραφία σε εφημερίδες και περιοδικά της εποχής, επιστημονικές διατριβές κ.ά.. Πολλά βιβλία του περιείχαν εικόνες, χάρτες και σχεδιαγράμματα, όπως πχ. κατοψεις ναών (βλ. Παντοβασίλισσα Τρίγλιας), γεγονός που αποδεικνύει τόσο την ευρύτητα των γνωστικών του ικανοτήτων όσο και την βαθιά και εμπειριστατωμένη ενασχόλησή του με το θέμα που καταπιάνονταν. Από τα σπουδαία βιβλία του όπως το «Βρύλλειον-Τρίγλια», η «Κιανών Πολιτεία», η «Παιδεία επί Τουρκοκρατίας», που τιμήθηκε και με βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών,

η «Ιστορία του Κυβερνήτου της Ελλάδος Ι.Α. Καποδιστρίου» η «Ιστορία της Ποντικής Τραπεζούντος», η «Ιστορία του Εποικισμού της Ύδρας (βραβείο Ακαδημίας Αθηνών), κλπ, αποκομίζουμε σπουδαίες πληροφορίες για τους τόπους, τα γεγονότα και τα πρόσωπα, τα οποία πραγματεύονται στο περιεχόμενό τους.

Επισκεπτόταν συχνά την ιδιαίτερη πατρίδα του, την Τρίγλια και διατηρούσε προσωπική φιλία με τον Χρυσόστομο Σμύρνης. Σε σχετική αλληλογραφία, που έχει διασωθεί, διαφαίνεται η αγάπη και ο αλληλοσεβασμός των δυο σημαντικών αυτών προσωπικοτήτων. Είχαν μάλιστα συζητήσει και για την έκδοση του έργου του «Βρύλλειον-Τρίγλια», που δεν πραγματοποιήθηκε λόγω των γεγονότων. Την έκδοση χρηματοδότησε αργότερα ο Μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης σεβασμιώτατος κ. Διόδωρος Κάρατσπς.

Τις τραγικές ημέρες του Αυγούστου του 1922 ο Ευαγγελίδης βρισκόταν στη Σμύρνη. Στο βιβλίο του «Βρύλλειον-Τρίγλια», έχει αποτυπώσει την τελευταία συνομιλία του με τον μητροπολίτη λίγες μέρες πριν από τον μαρτυρικό του θάνατο, όπου σε παράκλησή του να πάει μαζί του στη Χίο εκείνος απάντησε: «**ο καλός ποιμίν τήησι την εαυτού ψυχίν υπέρ των προβάτων**», ενώ προέβλεψε και την μετά από πολλά χρόνια αγιοποίησή του.

Απεβίωσε στην Αθήνα το 1941 σε ηλικία 78 ετών, αφήνοντας πίσω του ένα πλούσιο συγγραφικό και ερευνητικό έργο. Σημαντικά βιβλία του επανεκδόθηκαν στις μέρες μας είτε όπως γράφτηκαν (δηλ. στην καθαρεύουσα) είτε μεταφωτισμένα στην καθομιλουμένη.

Στις 23 Φεβρουαρίου 2014 πραγματοποιήθηκε στα γραφεία του Λυκείου μας εκδήλωση αφιερωμένη στην παρουσίαση της ζωής και του έργου του, υλοποιώντας μια ιδέα του κ. Στάθη Δημητράκου, η οποία κατατέθηκε σε συνάντηση μερικών μελών της ιστοσελίδας ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΡΙΓΛΙΑΝΟΙ πριν από ένα χρόνο περίπου. Μίλησαν ο συνονόματος εγγονός του κ. Τρύφων Ευαγγελίδης, συνταξιούχος δικηγόρος, σχετικά με τη ζωή και το έργο του, η ιστορικός και ερευνητρια κ. Άννα Μιχοπούλου, η οποία αναφέρθηκε κυρίως στο βιβλίο του «Βρύλλειον- Τρίγλια», όπως η ίδια το μελέτησε και ο Ραφηνιώτης συνταξιούχος γιατρός και ερευνητής κ. Στάθης Δημητράκος.

Στην εκδήλωση αυτή, που τίμησαν με την παρουσία τους συγγενείς του Τρ. Ευαγγελίδη, ως και μία τριεγγονή του και παρέστησαν τοπικοί άρχοντες, καθώς και μέλη του Λυκείου μας και πολλοί φίλοι, έγινε πρόταση από την Σωσώ Λέου να δοθεί το όνομα του Τρύφωνος Ευαγγελίδη στη δημοτική βιβλιοθήκη του Δήμου Ραφίνας-Πικερμίου ως ελάχιστος φόρος τιμής.

Πηγές: ☞ Βιβλίο «Βρύλλειον-Τρίγλια»
☞ Ομιλία κ. Τρύφωνος Ευαγγελίδη στην εκδήλωση της 23/2/2014
☞ Δημοσιεύματα των κ. κ. Στάθη Δημητράκου, Τρύφ. Ευαγγελίδη και άλλων στην ιστοσελίδα ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΡΙΓΛΙΑΝΟΙ, που διαχειρίζεται ο κ.Παν. Στρούβελης

Η οικογένεια Τρύφωνος Ευαγγελίδη το 1907
(αρχείο του εγγονού Τρύφωνος Ευαγγελίδη)

Παναγιώτα (Πέπη)

Γράφει και επιμελείται η Χριστίνα Παναγιώτου, φιλόλογος

Λόγια αγάπης, τιμής και θύμησης

Πάγωσε η καρδιά μας εκείνη τη ζεστή μέρα της Κυριακής, 16 Μαρτίου 2014 που έφυγε για πάντα από κοντά μας η Πέπη Νικολοπούλου, 58 ετών μόνο. Καθηγήτρια φιλόλογος, ίδρυσε το 1991 το Λύκειο των Ελληνίδων Ραφίνας, συνέβαλε σημαντικά στην επανίδρυσή του και το υπηρέτησε για 4 χρόνια ως γενική γραμματέας του.

Το Λύκειο των Ελληνίδων Ραφίνας, μετά από έκτακτη συνεδρίαση, αποφάσισε να δώσει εις μνήμην της πρώτης Προέδρου του, αντί στεφάνου, χρηματικό ποσόν στο 1ο Δημοτικό Σχολείο Ραφίνας, να παρακολουθήσει σύσσωμο το ΔΣ την εξόδιο ακολουθία, να δώσει τ' όνομα «Πέπη Νικολοπούλου» στο τμήμα της βιβλιοθήκης του και να γίνει στο περιοδικό «τ' ανάβλεμμα» ειδικό αφιέρωμα στην προσφορά της.

Γνώρισα την Πέπη Νικολοπούλου, όταν, πολύ νέα ακόμη, ήρθε στη Ραφίνα με την οικογένειά της να κτίσει το σπίτι της, να ζήσει σ' αυτή την πόλη, να εργασθεί και να προσφέρει.

Γνώρισα τη δασκάλα, την άριστη φιλόλογο, τη δυναμική, την αυστηρή, τη δίκαιη και αμερόληπτη παιδαγωγό. Εκατοντάδες μαθητές γαλούχησε στην πόλη μας, τους καθοδήγησε υπεύθυνα, τους έβαλε σε δρόμους σωστούς. Η ευγνωμοσύνη είναι μεγάλη! Με την επιστημονική της κατάρτιση, την ευσυνειδησία και τη μεταδοτικότητα, έδωσε την ψυχή της στην διδακτική έδρα κι έγινε υπόδειγμα δασκάλας για 25 και πλέον χρόνια στα σχολεία της Ραφίνας. Η αναγνώριση είναι καθολική!

Γνώρισα τη συνάδελφο καθηγήτρια που τη διέκρινε πραγματική συναδελφική αλληλεγγύη για όλους μας. Τη ζήσαμε στα σχολικά συμβούλια να έχει άποψη για τα εκπαιδευτικά πράγματα με γνώμονα πάντα την αγάπη για τους μαθητές και το σεβασμό στους συναδέλφους της. Αποτελεσματική και μεθοδική, έδινε λύσεις με πολλή σκέψη και σύνεση. Με πρόγραμμα και οργάνωση συνέβαλε αποφασιστικά στην καλή λειτουργία των 2 σχολείων που υπηρέτησε στην πόλη μας, στο Τεχνικό Λύκειο και στο Γυμνάσιο-Λύκειο Ραφίνας.

Γνώρισα την καλή μητέρα και σύζυγο, την ξεχωριστή φίλη που άνοιγε συχνά σε μας το ζεστό, φιλόξενο σπίτι και τον υπέροχο κήπο της. Μας συγκέντρωνε συχνά και μας φίλευε πάντα με το δικό της ζυμωτό ψωμί και τα τόσα εδέσματα που έφτιαχνε με τέχνη, με περισσή φροντίδα και αγάπη για τους δικούς της. Κι άνοιγε πάντα την αγκαλιά της, για ν' ακούσει, να συμβουλέψει, να βοηθήσει.

Γνώρισα τον άνθρωπο της προσφοράς. Γιατί έδινε πολλά στους γύρω της! Μεγάλη η προσφορά της και στη Ραφίνα. Ίδρυσε το Λύκειο των Ελληνίδων Ραφίνας. Ήταν η πρώτη του Πρόεδρος κι έπειτα ως Γενική Γραμματέας το στήριξε δυνατά στα πρώτα 6 δύσκολα χρόνια της πορείας του. Χάρης σ' εκείνη και τη δική της προτροπή, πολλές φίλες κι εγώ η ίδια, γίναμε μέλη της μεγάλης Λυκειακής οικογένειας.

Κι' ένιωθε μεγάλη συγκίνηση με τους μαθητές του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφίνας, όταν φορούσαν τη παραδοσιακή φορεσιά και έκαναν παρέλαση στην πόλη μας. Ήταν πάντα δίπλα τους! Καμάρωνε και ήταν περήφανη! Αγαπούσε πολύ και μελετούσε την παράδοση και τη λαογραφία. Ενέπνευσε αυτή τη αγάπη στα δικά της παιδιά, τον Βασίλη και τον Ανδρέα, αλλά και σε πολλούς μαθητές της. Δεν έπαψε ποτέ να θεωρεί το Λύκειο κομμάτι της ζωής της.

Γνώρισα ένα άτομο που άφησε το σημάδι της στην ζωή των γύρω της. Άφησε το χαμόγελο, την αισιοδοξία, την αγάπη για τη ζωή. Άφησε μαθήματα ζωής, με τη δύναμη και την αξιοπρέπεια που αντιμετώπισε τη περιπέτεια της υγείας της το τελευταίο, δύσκολο κι οδυνηρό χρονικό διάστημα. Άφησε την ανοιχτή της αγκαλιά, το παράδειγμα στη δουλειά της, το σπάνιο ήθος της, το φιλότιμο, τα σοφά της λόγια, την ανωτερότητα, την αξιοσύνη και την καλοσύνη της. Έφυγε από κοντά μας. Θα μείνει πάντα στο νου και στην καρδιά μας. **Χ.Π.**

Στην τελευταία συνάντηση, στην εκκλησία της Παντοβασιλίσσας στη Ραφίνα, όλοι ήταν εκεί! Ο σύντροφος της ζωής της, τα εκλεκτά της παιδιά, η αδελφή της, οι συγγενείς της, οι φίλοι, οι συνάδελφοι στο σχολείο, πολλοί μαθητές της, οι συνεργάτες της στο Λύκειο των Ελληνίδων Ραφίνας, όλοι όσοι τη γνώρισαν, σαν άνθρωπο, σαν επιστήμονα, σαν άτομο άξιο εκτίμησης και καταξίωσης. Εκατοντάδες άνθρωποι ήταν εκεί, κοντά της και γύρω της, συντετριμμένοι, να την αποχαιρετήσουν, να της πούνε το στεγνό αντίο.

Νικολοπούλου

Ραφήνα, παρέλαση 28ης Οκτωβρίου 1994
(Οδηγεί και συνοδεύει τους μικρούς μαθητές του ΛΕΡ)

Σ'αυτή την τελευταία συνάντηση τέσσερις φίλες, συνάδελφοι, συνεργάτες της μίλησαν για την προσωπικότητά της. Η κ Παναγιώτου Χριστίνα ως συνάδελφος, φίλη και εκπρόσωπος του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφήνας, η κ Φώφη Ραζή, έφορος Δημοσίων Σχέσεων ως εκπρόσωπος του Κεντρικού Λυκείου των Ελληνίδων Αθηνών, η κ Αναστασία Παπαδοπούλου, συνάδελφος και φίλη, ως εκπρόσωπος της εκπαιδευτικής κοινότητας Ραφήνας και η κ. Κατερίνα Σιούτα Παπαδοπούλου, ως αδελφική φίλη και παλιά συνεργάτις στο ΛΕΡ. Με **λόγια αγάπης, τιμής και θύμησης** την κατευδωσαν στο τελευταίο της ταξίδι για κει ψηλά, για τον κόσμο της απέραντης γαλήνης, για τη γειτονιά των Αγγέλων.

Ας κρατήσουμε κάτι απ' όσα είπαν. Περιέγραψαν το χαρακτήρα της, υπογράμμισαν την προσφορά της. Ας μείνουν κι' αυτά τα παρακάτω λόγια αφιέρωμα στη μνήμη της...

«Η εκπαιδευτική κοινότητα σήμερα θρηνεί μια απώλεια, μια απώλεια συγκλονιστική που δεν μπορούμε να πιστέψουμε. Χάθηκε από κοντά μας, πολύ νωρίς, η φίλη και συνάδελφος Πέπη. Η κυρία Νικολοπούλου, η φιλόλογος, η συγκροτημένη, η περήφανη, η αξιοπρεπής, η συνεπής, η εργατική, η αμερόληπτη, η δοτική, η παραδοσιακή και συγχρόνως ανοιχτόμυαλη. Υπήρξε καθηγήτρια με αγάπη για το αντικείμενό της, μα πάνω απ' όλα με αγάπη για τους μαθητές, σύμβουλος των εφηβικών ανησυχιών και παραστάτης στα προβλήματα κοριτσιών και αγοριών. Την εμπιστεύονταν, την εκτιμούσαν και την αγαπούσαν όλοι, όσοι την γνώριζαν. Φιλόξενη, με ανοιχτό πάντα το σπίτι της και αξέχαστα τραπέζια σε συγγενείς και φίλους.»

Αναστασία Παπαδοπούλου

«Η οικογένεια του Λυκείου των Ελληνίδων αποχαιρετά με πολύ συγκίνηση σήμερα μια Κυρία που εμπνεύστηκε από τις ιδέες του και βοήθησε με όλες της τις δυνάμεις τη μεταλαμπάδευσή τους στη Ραφήνα. Ήταν το 1991 όταν γνώρισα μια εξαιρετική γυναίκα, επιστήμονα και μητέρα που με πολύ κέφι, παρ' όλες τις δυσκολίες κάθε νέου εγχειρήματος ξεκίνησε το στίσιμο του Λυκείου των Ελληνίδων στη Ραφήνα.

Αφιερώνοντας χρόνο και κόπο, αντιμετώπιζοντας αντιξοότητες, αλλά με αρωγό τις διοικητικές ικανότητες που τη διακρίνουν, φέρνει στη Ραφήνα το Λύκειο των Ελληνίδων, μετά από πρόταση του τότε Προέδρου του Πνευματικού Κέντρου Ραφήνας, Α. Γανιάρη. Στελεχώνει το Λύκειο και ξεκινάει τα πρώτα τμήματα, ανάμεσα σ' αυτά και το Τμήμα χορού με 130 μαθητές, των οποίων ευτύχησα να είμαι δασκάλα για 10 χρόνια. Η συνεργασία μας ήταν πολύ στενή, καθώς ήθελε να ενημερωθεί για όλες τις πτυχές του Λυκειακού έργου, πάντα σεβόμενη τον δάσκαλο, ούσα πολύ επιτυχημένη Καθηγήτρια Φιλολόγος και η ίδια. Διοργάνωσε παραστάσεις, εκδρομές και γιορτές, επέβαλε τον σεβασμό και καθιέρωσε την παρουσία του Λυκείου με το έργο της, που υπήρξε πολύ μεγαλύτερο σε εύρος και αξία από τον ενάμιση χρόνο που του αντιστοιχούσε.

Στα επόμενα τέσσερα χρόνια υπηρέτησε το Λύκειο από τη θέση της Γενικής Γραμματέως, καθώς το έργο που έπρεπε να γίνει ήταν πάντα ο άξονας της ανιδιοτελούς πορείας της και όχι η θέση από την οποία το υπηρετούσε κάθε φορά. Της οφείλουμε ένα μεγάλο "Ευχαριστώ" για ένα έργο που ξεκίνησε εκείνη και σήμερα, 23 χρόνια μετά, έχει γίνει μεγάλο δέντρο με πολλούς καρπούς, πάντα προς όφελος των παιδιών και της κοινωνίας της Ραφήνας

Καλό ταξίδι Πέπη μου»

Φώφη Ραζή

«...Ευχαριστώ την ανοιχτή της αγκαλιά, το λόγο τον καλό, το χέρι που μου έδωσε να στηριχτώ. Συγκροτημένος άνθρωπος, που ενσυνείδητα σκόρπιζε με ειλικρίνεια, αφειδώλευτα το προστατευτικό ενδιαφέρον της. Με τη στάση της στη ζωή έδινε και έπαιρνε αγάπη όχι μόνον από την αξιολάτρευτη οικογένειά της, αλλά και από όσους είχαμε την τύχη να πορευτούμε δίπλα της!»

Κατερίνα Σιούτα-Παπαδοπούλου

Το Λύκειο των Ελληνίδων

Γράφει και Επιμελείται η Κατερίνα Σιούτα - Παπαδοπούλου

Για τις γιορτές και τα έθιμα των Φώτων

Βρεθήκαμε στη Δράμα, τα Θεοφάνια, «την πρώτη εν σαρκί φανέρωση του Κυρίου» αλλά και την αρχαία πανήγυρη για τον φωτισμό των ανθρώπων, που γιορτάζεται από τον 4ο αιώνα μΧ. στις 6 Ιανουαρίου. Στην περιφέρεια του Νομού Δράμας ζωντανεύει η παράδοση για τέσσερις μέρες και τα δράματα μας μεταφέρουν αιώνες πριν. Έτσι, στις 4 Γενάρη 2014, με 2 πούλμαν, ξεκινήσαμε ν' ανεβαίνομε για Μακεδονία.

Επισκεφθήκαμε το Παράρτημα του Λυκείου των Ελληνίδων Δράμας, που άρχισε να λειτουργεί το 1946! Η πρώτη εντύπωση καθήλωσε, όσους γνωρίζουν τη σημασία της Λυκειακής στέγης που χρειάζεται χώρους για μαθήματα χορών, για μπιανοθήκες, για βιβλιοθήκες και χώρους εκδηλώσεων. Γνωρίσαμε το Δ.Σ. και ενημερωθήκαμε από την Πρόεδρο, για τα έθιμα, τους χορούς, τις φορεσιές (διαθέτει το Λ.Ε.Δ. πάνω από 300 φορεσιές, κεφαλόδεσμοις και κοσμήματα, αυθεντικά). Εντυπωσιαστήκαμε με το σεργιάνι στο Λαογραφικό Μουσείο που συστεγάζονται, και χορέψαμε με τους Δραμπνούς φίλους, τις γοργόρυθμες μπαϊντούσκες τους.

Το πρωί της Κυριακής, προσκυνήσαμε στην ιστορική **I. Μονή της Παναγίας Εικοσιφοίνισσας** (εκών και φοίνισσα-φοινικούν, δηλ. κόκκινο-λαμπρό φως) που είναι το παλαιότερο μοναστήρι στην Ελλάδα – ίσως και στην Ευρώπη, στο μεγαλοπρεπές **Παγγαίο**. Πήραμε Πρωτάγιασμα (ήταν παραμονή Θεοφανίων) και αναχωρήσαμε για τον **Αγγίτη ποταμό**, τον παραπόταμο του Στρυμόνα. Θαυμάσαμε τους σταλακτίτες και σταλαγιμίτες στο σπήλαιο, την γραφική λίμνη, και φύγαμε για τη **N. Καρβάλη, Καβάλας**.

Εδώ και 34 χρόνια η Στέγη Πολιτισμού N. Καρβάλης Καβάλας, αναβιώνει τα **Σάγια**, το Καππαδόκιμο έθιμο, που άρχισε με προσευχή και στην Καππαδόκιμη γλώσσα. Συνόδευαν, όσοι συμμε-

τείχαν, με αναμμένα κεριά. Άναψαν φωτιά, ενώ περιδιάβαινε η γνωστή καμύλα, σύμβολο επιβίωσης στη γη των προγόνων. Συγκινητική ήταν η συνύπαρξη των παππουδών με εγγόνια στο χορό. Είχαν και **χοσάφι** για κέρασμα (όλα τα φρούτα στο καζάνι, ξερά και φρέσκα μαζί). Επισκεφθήκαμε και το Λαογραφικό Ιστορικό- Εθνολογικό Μουσείο, με αναφορές στους περιεργούς για μας οικισμούς, στους πφαιστειογενείς βράχους της Καππαδοκίας, στα επαγγέλματα, σε αντικείμενα της καθημερινότητάς τους, αλλά και στις φορεσιές τους. Όλα αυτά φυλαγμένα με πόνο και αγάπη ήρθαν απ' την παλαιά πατρίδα, για να γεμίζουν τις ψυχές τους και τις μνήμες τους! Επισκεφθήκαμε και το Ιερό Σκίνωμα του Αγ. Γρηγορίου του Θεολόγου στον λαμπρό Ναό που το στεγάζει.

Η βραδιά μας ήταν έκπληξη! Πήγαμε στο **Μοναστηράκι**, 5χλμ. από τη Δράμα, στο κονάκι των αράπηδων, για να δούμε πώς τους ντύνουν. Κανείς δεν περίμενε να βρεθεί σ' ένα τρικουβερτο γλέντι, σε μια στάλα χώρο, όπου μαζευθήκαμε γύρω στους 200, σ' ένα πανδαιμόνιο τοπικών ήχων, στριμωγμένοι, αλλά χαρούμενοι, με τα κεράσματα στα χέρια, που ήταν ντόπια γίδα βραστή, ζυμωτό ψωμί και κρασί και... άντε να φύγεις μετά από 'κει...

"Θεότρομη μεγάλη γιορτή" λένε τα Θεοφάνια που αγιάζονται τα νερά και εμείς αυτή τη μέρα είμαστε στην **Καλή Βρύση**, στον Αγ. Νικόλαο, όταν έξω απ' την εκκλησιά ακούστηκε δυνατός ήχος κουδουνιών. Ήταν τα Μπαμπούγερα! Μεγάλοι και μικροί με ζωόμορφες φοβίστικες αμφιέσεις, κρατούσαν σακούλια που κάποτε γέμιζαν στάχτη και πρόγγιζαν τους ανθρώπους, φόβιζαν όσους ήταν κοντά, αλλά έξω απ' την εκκλησία, γιατί οι καλλικάτζαροι έξω έκαναν τις ζημιές τους και τα μπαμπούγερα χρέος είχαν μετά τον αγιασμό των υδάτων, να τους φοβίσουν και να τους διώξουν στα έγκατα της γης. Πολύ γελάσαμε με το μικρούλι στην αυλή της εκκλησιάς, που έκλαιγε

«Η Παναγίτσα»

η πρώτη εκκλησία και το πρώτο σχολείο στη Ραφήνα

Στα τέλη Αυγούστου του 1923, όταν οι ξεριζωμένοι Τριγλιανοί έφθασαν στην Ραφήνα, αντίκρισαν ένα μικρό εκκλησάκι πάνω σ' ένα μικρό πευκόφυτο λόφο 150 μέτρα από τη θάλασσα. Το έλεγαν Παναγίτσα. Κτίστηκε το 1746. Στους παλιούς χάρτες αναγράφεται ως Εκκλησιάκι της Φανερωμένης. Πανηγυρίζει στα Εννιάμερα της Θεοτόκου 23 Αυγούστου.

Στην εκκλησία της Παναγίτσας λειτούργησε το 1923-25 το πρώτο Δημοτικό Σχολείο για τα προσφυγόπουλα από την Τρίγλια που προσαρμόστηκαν, από το μεγαλοπρεπές και περίφημο σχολείο της Τρίγλιας, να κάνουν μάθημα στο μικρό εκκλησάκι της Παναγίτσας. Δάσκαλός τους ήταν ο Ευστράτιος Αντωνιάδης «ο Στρατής ο Δάσκαλος» (1877-1964), ο οποίος ήρθε πρόσφυγας στην Ραφήνα με την οικογένειά του. Δίδαξε στο Δημοτικό σχολείο που λειτούργησε τα πρώτα χρόνια της προσφυγιάς (1924-25) στο εκκλησάκι της Παναγίτσας κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. Το σχολείο είχε τότε περίπου 60 παιδιά. Η ελονοσία μάζιζε τους πρόσφυγες Τριγλιανούς και τα παιδιά του σχολείου που έπιναν καθημερινά ένα κινόνο για προφύλαξη και θεραπεία. Το χειμώνα, όταν κατέβαζε πολύ νερό το Μεγάλο Ρέμα, το σχολείο δεν λειτουργούσε, γιατί δεν μπορούσαν να περάσουν το ποτάμι ούτε τα παιδιά ούτε ο δάσκαλος.

Γέφυρα τότε για να περνάει ο κόσμος το Μεγάλο Ρέμα δεν υπήρχε. «θυμάμαι καλά τον Στρατή τον δάσκαλο, με τα κάτασπρα μουστάκια του και τούτο διότι τον είχα δάσκαλο στη δεύτερη και τρίτη τάξη στη Ραφήνα κατά το 1923-1925. Θυμάμαι μάλιστα που το μάθημα την εποχή εκείνη, κατά το μεγαλύτερο διάστημα του χρόνου, γινόταν στο ύπαιθρο, έξω από το γραφικό ξοκκλήσι της Παναγίας, που περιβαλλόταν τότε από πυκνό δάσος πεύκων». Γράφει ο Σταύρος Βελισσάκης, στις "Αναμνήσεις Τριγλιανού", «Τριγλιανά Νέα», 20 Απριλίου 1981, αρ. φύλλου 31, σελ.2.

Τον επόμενο χρόνο (1926), το Δημοτικό σχολείο στεγάστηκε στο Ξενοδοχείο του Σκουζέ που υπήρχε τότε στη θέση της σημερινής πλατείας Ραφήνας, στην μεγάλη αίθουσα του εστιατορίου.

Στην Παναγίτσα γινόταν μεγάλο πανηγύρι. Οι Σπαταναίοι αμπελοουργοί με σούστες έρχονταν τριήμερο στη Ραφήνα για το πανηγύρι και κατασκίνωναν στα πεύκα του λόφου της Παναγίτσας (Οχυρό το λέμε σήμερα). Η έλευση των προσφύγων, η απαλλοτριώση των κτημάτων απομάκρυνε τους περισσότερους κολίγους που ήταν Σπαταναίοι και γύρισαν στα Σπάτα. Η Ραφήνα όμως αποτέλεσε για χρόνια τόπο πρόσκαιρης ξεκούρασης και διασκέδασής τους. Οι κολίγοι Σπαταναίοι, μαζί με τις οικογένειές τους ξαναγύριζαν στο πανηγύρι της Παναγίτσας και διασκεδάζαν μαζί με τους Ραφηνιώτες. Τα περίφημα γλέντια τους αποτυπώθηκαν στους στίχους των λαϊκών τραγουδιών της δεκαετίας του '30. Χαρακτηριστικό είναι το ρεφρέν αγνώστου στιχουργού και συνθέτη: «Έτσι σε θέλω κούκλα μου, καμωματού τσαχπίνια και ας πάει και το παλιάμπελο που έχω στη Ραφήνα».

«Τα Εννιάμερα της Παναγίας γιόρταζε η εκκλησίτσα που 'να ψηλά, πιο πάνω από τα μνήματα. Ερχόντανε οι Σπαταναίοι με τις σούστες, σκυλιά, αραμπάδες, γαϊδούρια. Γινότανε πανηγύρι τρικούβεστο. Χορός, τραγούδια...» γράφει η Σοφία Χρ. Γιαρένη «ο Λαβύρινθος της ζωής».

Στο πανηγύρι Ραφηνιώτες, Σπαταναίοι και άλλοι από τα γύρω χωριά διασκεδάζαν σε υπαίθριες ταβέρνες με όργανα, τραγουδιστές και τραγουδίστριες. Γίνονταν μεγάλα γλέντια. Οι Σπαταναίοι μετά τα Εννιάμερα της Παναγίας έκαναν τις προετοιμασίες για τον τρύγο(κοφίνια, βαρέλια, πατητήρια κ.α.) που άρχιζε συνήθως στην αρχές του Σεπτεμβρη. Η παράδοση αυτή του πανηγυριού, συνεχίστηκε και λίγα χρόνια μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στο πανηγύρι επίσης έστηναν τηνπραμάτεια τους μικροέμποροι παιχνιδιών με σεντόνια κάτω στο χώμα ή σε πάγκους.. Το μικροεμπόριο αυτό συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Το Γενάρη του 1927 για άγνωστο λόγο η εκκλησία πήρε φωτιά. Ο Τριγλιανός Μήτσος Ρήγας μπήκε μέσα στην πυρκαγιά και έσωσε την εικόνα της Παντοβασίλισσας. Η στέγη της εκκλησίας κατέρρευσε από τη φωτιά και αργότερα επισκευάστηκε.

Επιλέχθηκε από την προσφυγική ομάδα των Τριγλιανών ο χώρος του νεκροταφείου να είναι δίπλα (κοντά) στο εκκλησάκι της Παναγίτσας. Βρίσκεται ανάμεσα στο Μεγάλο Ρέμα και στο λόφο «Οχυρό». Αρχικά, η έκταση που παραχωρήθηκε ήταν περίπου 8 στρέμματα. Τα πρώτα μνήματα ήταν ένας ξύλινος σταυρός και ένα φαναράκι. Στο βράχο της Παναγίτσας, έξω από το Νεκροταφείο, επέλεξε τον τάφο του ο Φίλιππος Καβουνίδης, για να απενίξει τη θάλασσα.

Το 1958 έγινε η σημερινή γέφυρα στο Μεγάλο Ρέμα (οδός Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης). Παλιότερα είχε γίνει στο ίδιο σημείο άλλη γέφυρα, η οποία, προτού προλάβει να χρησιμοποιηθεί, κατέρρευσε από πλημμύρα.

Πιο πάνω από την Παναγίτσα βρίσκεται ο λόφος του Οχυρού. Όλος ο λόφος πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ονομαζόταν **λόφος της Παναγίτσας**. Είναι δημοτική πευκόφυτη περιοχή με πυκνή βλάστηση. Έχει εξαιρετική θέα τόσο προς τη θάλασσα όσο και προς το βουνό. Αποτελεί χώρο αστικού πράσινου εξαιρετικής σημασίας.

(Το κείμενο έχει δημοσιευθεί στο site "triglianoi.gr".)

«Η ταβέρνα του Εγκρέ»

εκεί, όπου χτυπούσε η καρδιά της παλιάς Ραφίνας

(βίος και πολιτεία της ταβέρνας που ταυτίζεται με ένα μεγάλο κομμάτι της ιστορίας της Ραφίνας)

Στο τραπέζι, όταν τρώγαμε το μεσημέρι, υπήρχε πάντα μια καρέκλα κενή. Η καρέκλα αυτή ήταν για όποιον τύχαινε να έρθει μεσημέρι. Ήταν για τους γυρολόγους ...

Φωτ. αρχείο Σταύρου Δελιμανώλη

Σ γυρίζουμε πίσω σε περασμένους χρόνους και καιρούς. Θα προσπαθήσουμε να ζωντανέψουμε κάποιες μνήμες από μια παλιά, ιστορική ταβέρνα της Ραφίνας, την ταβέρνα του Εγκρέ.

Αφηγητής ετούτης της ιστορίας είναι ο Σταύρος Δελιμανώλης, ο Εγκρές. Διατηρεί σήμερα την ταβέρνα «Η καλή καρδιά του Εγκρέ» στο Πάρκο Καραμανλή, σε μια περιοχή που κάποτε την αποκαλούσαν «Ναρκοπέδιο». Ο Σταύρος Δελιμανώλης διετέλεσε Αντιπρόεδρος της Κοινότητας Ραφίνας επί προεδρίας Κουζά (1982-1986).

(Η καταγραφή της αφήγησης έγινε στην σημερινή ταβέρνα του Εγκρέ, τον Ιούνιο του 2011 από τους εκπαιδευτικούς Αντώνη Λαζαράκη και Δημήτρη Σπυρόπουλο.)

Ο Σταύρος Εγκρές

«Η ιστορία μας ξεκινά πολλά χρόνια πριν κάπου στη Μικρά Ασία. Ο Σταύρος Εγκρές, ο παππούς μου, από την Τρίγλια της Βιθυνίας, φεύγει μετανάστης στην Αμερική κάπου στα 1900. Θα φτάσει κι' αυτός στο προσπύργιο του Ellis Island, για να κυνηγήσει το δικό

του αμερικάνικο όνειρο. Θα βρεθεί στην Άγρια Δύση δουλεύοντας, αρχικά στους σιδηροδρόμους, ενώ στη συνέχεια θα γίνει γελαδάρης αναζητώντας καλύτερη δουλειά. Το Εγκρές ήταν παρατσούκλι και προερχόταν από τη λέξη «εμιγκρές» (μετανάστης), υποδηλώνοντας το πέρασμά του από την Αμερική. Το κανονικό του όνομα ήταν άλλο.

Κάπου μετά το 1910, ο Σταύρος Εγκρές θα επιστρέψει στην Τρίγλια, για να αρραβωνιαστεί την Ελευθερία Γεράκη, πλουσιοκόρη από την όμορφη πόλη της Βιθυνίας. Στη συνέχεια παντρεύτηκαν και έζησαν λίγα χρόνια στον ευλογημένο τόπο, όπου «το μικρότερο κτήμα που είχαν ήταν 20 στρέμματα κερασιές. Και το κεράσι ήταν σε μέγεθος σαν το μικρό καρύδι. Μετά έγινε ο πόλεμος. Έφυγαν και πήγαν στην Κωνσταντινούπολη.

Ο εφοπλιστής Φίλιππος Καβουνίδης θα τους φέρει το 1923 στη Ραφίνα. Οι Τριγλιανοί στη νέα πατρίδα, τη Ραφίνα, πήραν προσφυγικό κλήρο. Ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια του αμπελιού. Τα αμπέλια ήταν

σαββατιανά και έβγαζαν το κρασί ρετσίνα. Η αμπελοφυλακή ήταν τότε για όλους τους Ραφηνιώτες η ζωή.

Εδώ στη Ραφήνα, ο Σταύρος Εγκρές θα ανοίξει το 1924-1925 την περίφημη ταβέρνα του Εγκρέ, στην οδό Δαβάκη Πίνδου, φτιαγμένη με χόμα και πέτρες και τεράστιους τοίχους. Έξω είχε ψησταριά και μεγάλη αυλή. Στην αυλή υπήρχε και το πατητήρι με το πουρλάκι, όπου πατούσαν τα σταφύλια, όχι μόνο ο Εγκρές, αλλά και άλλοι παραγωγοί της περιοχής.

Εκτός από την ταβέρνα, ο Σταύρος Εγκρές έδωσε πολλά στη Ραφήνα. Η συμβολή του ήταν σημαντική στην κατασκευή της εκκλησίας και του Δημοτικού Σχολείου στην οδό Τριγλίας. Είχε ενεργή συμμετοχή στην κοινωνική ζωή του τόπου. Έδινε τον εαυτό του στον κόσμο και γι' αυτό τον αγαπούσαν όλοι. Καλαμπουρτζής άνθρωπος, με χιούμορ και πάντα πρόσχαρος.

Όταν, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο, αποφασίστηκε το χτίσιμο της μεγάλης εκκλησίας στη Ραφήνα και ξεκίνησε ο αγώνας για τη συγκέντρωση των χρημάτων, οι Ραφηνιώτες έβαλαν ταμιά τον Σταύρο Εγκρέ. Ζητούσε με το δικό του ιδιαίτερο χιούμορ και καλαμπούρι τον οβολό των συμπατριωτών του για την κατασκευή της εκκλησίας και αυτοί του έδιναν ό,τι μπορούσαν. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα και χρήματα που του έστειλε ο αδελφός του από την Αμερική, για να φτιάξει το σπίτι τους, αυτός τα έδινε για την εκκλησία».

Ερανός για την εκκλησία. Δεκαετία '40. (Φωτ. αρχ. Στ. Δελιμανώλη)

Η ταβέρνα

"Στην ταβέρνα του Εγκρέ ερχόντουσαν οι άνδρες καθημερινά, για να πιούν ένα ποτηράκι κρασί. Υπήρχαν και άλλες ταβέρνες, αλλά αυτή ήταν η πιο χαρακτηριστική. Τις Απόκριες γινόντουσαν εδώ τρομερά γλέντια. Μέχρι και γαϊδουράκι είχαν βάλει μέσα στην ταβέρνα με έναν έγκυο. Τα έχω ζήσει και τα έχω δει.

Στο τραπέζι, όταν τρώγαμε το μεσημέρι, υπήρχε πάντα μια καρέκλα κενή. Η καρέκλα αυτή ήταν για όποιον τύχαινε να έρθει μεσημέρι. Ήταν για τους γυρολόγους που γυρνούσαν με τη σούστα, το αλογάκι και πουλούσαν διάφορα προϊόντα (γυαλικά, μήλα, κ.α.).

Σ' όλους αυτούς, μεσημεριανή ώρα στην ταβέρνα, έκαναν το τραπέζι. Ο Εγκρές έλεγε χαρακτηριστικά, για να τους πείσει να καθίσουν για φαγητό. «Κάτσε μπρε να φας. Αν δεν φας δεν φεύγεις». Οι άνθρωποι αυτοί, μάλιστα, πολλές φορές κοιμόντουσαν μέσα στην ταβέρνα. Υπήρχαν κάποιοι ξύλινο πάγκοι και σ' αυτούς έπεφταν για ύπνο με σεντόνια και κουβέρτες που τους έδινε ο Εγκρές. **Φτωχή ζωή, αλλά ωραία ζωή.**

Μέσα στην ταβέρνα είχαμε μια τεράστια μαντεμένα μασίνα που δούλευε με κάρβουνο (λιγνίτη). Παίρναμε κάρβουνο από τους λιγνιτωρύχους της Διασταύρωσης. Είχαμε ένα τσεκούρι και κομματιάζαμε την πλάκα του λιγνίτη. Τη βάζαμε ύστερα στη μασίνα, για να μαγειρέψουμε. Η πλάκα του λιγνίτη ολόκληρη ήταν όσο το τραπέζι. Όταν ρίχναμε το λιγνίτη, η μασίνα γινόταν κόκκινη από την πυράδα».

Στα χρόνια της Κατοχής

«Η ταβέρνα ήταν ιστορική. Εδώ γινόταν αντίσταση εναντίον των Γερμανών στα χρόνια της Κατοχής. «Πόρτο Ράφτη και Ραφήνα που ήτανε τα χρόνια εκείνα...» Ο Σταύρος Εγκρές ήταν πρόεδρος του τοπικού Ερυθρού Σταυρού στη Ραφήνα. Το λιμάνι της Ραφήνας είχε μεγάλη σημασία, γιατί ο Πειραιάς ήταν βομβαρδισμένος και όλα τα τρόφιμα από τα νησιά ερχόντουσαν μέσω της Ραφήνας. Στο λιμάνι υπηρετούσαν Αυστριακοί, οι οποίοι έκαναν το λεγόμενο «παρακράτημα». Ο διοικητής κράταγε ένα μέρος των τροφίμων για τον ντόπιο πληθυσμό. Οι Ραφηνιώτες έμπαιναν στη σειρά, για να πάρουν ό,τι αναλογούσε στον καθένα. Ερχόντουσαν οι Εγγλέζοι με τα υποβρύχια από τη Μέση Ανατολή και επικοινωνούσαν με ασύρματο που υπήρχε στην ταβέρνα.

Δύο καϊκια, η «Αγία Κυριακή» και το λεγόμενο «Τσαρούχι» πήγαιναν ανοικτά και παραλάμβαναν τους Εγγλέζους από τα υποβρύχια. Και άλλα καϊκια συμμετείχαν στην αντίσταση. Υπήρχε και μια γυναίκα καπετάνισσα, όμορφη κοπέλα. Έμεινε για λίγο καιρό σε ένα δωμάτιο που της είχαμε παραχωρήσει. Εκεί έγινε και μια συνάντηση με άλλους καπεταναίους. Μετά τη συνάντηση η κοπέλα εξαφανίστηκε.

Τους Εγγλέζους τους έφεραν στο λιμάνι, τους τύλιγαν μέσα στα δίκτυα και τους έβαζαν σε ένα καρότσι. Με τον τρόπο αυτό τους περνούσαν μπροστά από τον σκοπό, καθώς υπήρχε φρουρά στο λιμάνι. Έφεραν ύστερα τα δίκτυα στην ταβέρνα με την πρόφαση ότι ήθελαν να τα επισκευάσουν. Εκεί τους έβγαζαν απ' τα δίκτυα και τους έβαζαν στα βαρέλια του υπογείου ή στο **πουρλάκι**, ένα στεγανό πηγάδι, όπου έπεφτε ο μούστος, όταν πατάγανε τα σταφύλια. Το έκλειναν μετά με ένα καπάκι ξύλινο. Πάνω από το πουρλάκι έβαζαν τσουβάλια με άμμο που τα είχαν για τον βομβαρδισμό, να μην πεταχτούν τα θραύσματα. Όταν ήταν η ώρα να φύγουν οι κρυμμένοι, έβγαζαν τα τσουβάλια, έβγαζαν το καπάκι, έβγαίνε ο άνθρωπος και μετά τα ξανακλείνανε».

του Εγκρέ

Οι παραδές στην ταβέρνα του Εγκρέ

«Στην ταβέρνα, έτρωγαν τις καθημερινές οι παραδές. Ο υπόλοιπος κόσμος ερχόταν τις Τετάρτες και τα Σαββατοκύριακα. Για τους παραδές η δουλειά άρχιζε από τις επτά το πρωί.

Πρωί-πρωί πήγαινα στο Βράχο, πάνω από το λιμάνι, για να αγναντέψω τα καΐκια την ώρα που έρχονταν. Έκαναν συναγωνισμό μεταξύ τους ποιο θα μπει πρώτο στο λιμάνι. Όποιο έμπαινε πρώτο, θα ερχόταν πρώτο στην ταβέρνα για την ετοιμασία του πρωϊνού, οπότε θα έτρωγε και πρώτο. Το κάθε καΐκι είχε τον καπετάνιο, το γραμματικό, τους λαμπαδιάρηδες και το μάγειρά του. Κάθε καΐκι τράβαγε 6-7 λάμπες-βάρκες.

Εμείς τους παρείχαμε την πυροστιά, τα ξύλα και το κρασί. Είχαμε 4-5 πυροστιές. Ο μάγειρας κάθε καΐκιού είχε το δικό του καζάνι, το έβαζε στη φωτιά και έβραζε σαφρίδια σούπα. Καθένας στο τσουρμιο είχε ένα αλουμινένιο σκεύος, έπαιρνε τη σούπα του και καθόταν στο τραπέζι. Το μεσημεριανό τους ήταν κολιοί στο φούρνο. Τους έφηναν στο φούρνο της θείας μου κάτω από την ταβέρνα. Το καλοκαίρι είχαμε στο λιμάνι τα γρι-γρι. Κάθε γρι-γρι μπορεί να είχε και είκοσι άτομα πλήρωμα. Το φεγγάρι έκαναν λογαριασμό. Ο γραμματικός έβγαζε στον καθένα το μερτικό του. Συχνά, όμως, τα πράγματα δεν πήγαιναν καλά και τα ψάρια δεν πουλιόντουσαν στην Κεντρική Αγορά. Αναγκάζονταν τότε να τα φέρουν οι άνθρωποι πίσω και να τα πετάξουν στη θάλασσα. Σ' αυτές τις περιπτώσεις το μερτικό ήταν μικρό.

Το χειμώνα είχαμε τις ανεμότρατες. Για τις ανεμότρατες φτιάχναμε τη σούπα εμείς. Την έφτιαχνε η μητέρα μου Ελένη. Ήταν μια από τις καλύτερες μαγειρίσσες, εμπειρική, αλλά μοναδική. Εξαιρετική μικροσιτάτισσα μαγειρίσσα.

Τον χειμώνα, όταν έπιαναν άσχημοι καιροί, το κύμα έμπαινε ζωντανό μέσα στα μαγαζιά. Έπαιρνε τραπέζια, καρέκλες, βάρκες. Οι ανεμότρατες παρέμεναν στο πέλαγος, καθώς δεν μπορούσαν να δέσουν στο λιμάνι. Τότε παρακαλούσαν κάποια γυναίκα να βρεθεί, να ρίξει το καντίλι του Αγίου Νικολάου στη θάλασσα μήπως και γαλινέψει. Και πραγματικά, μόλις ρίχνανε το καντίλι, η θάλασσα συνήθως γαλίνευε».

Στην ταβέρνα είχαμε μόνιμα έναν άνθρωπο που καθάριζε συνεχώς το τραπέζι και το μαγαζί από όσα πετούσαν οι παραδές στο πάτωμα. Ήταν τάβλα και σκούπισμα.

Για τους παραδές δεν βάζαμε τραπεζομάντιλα. Το κάθε πλήρωμα διαδεχόταν το προηγούμενο στα τραπέζια της ταβέρνας και όλα γίνονταν γρήγορα. Τραπεζομάντιλα στρώναμε στους πελάτες το Σάββατο και την Κυριακή. Αρκετοί πελάτες ήταν παραθεριστές».

Ο πατέρας Στέφανος με Ραφηνιώτες. Δεκαετία '40
(Φωτ. αρχείο Σταύρου Δελμηανώλη)

Επίσημοι πελάτες

«Την Παρασκευή το βράδυ ερχόταν μερικές φορές ο πρέσβης της Κούβας ή της Βραζιλίας. Τους έφερναν ο Γονέος και ο Σαραβάνος, ο οποίος είχε το καφεκοπτείο CAFE-BRAZIL στο Σύνταγμα σε μια κεντρική στοά. Τα αυτοκίνητα αυτών των ανθρώπων ήταν μεγάλη πολυτέλεια για τη Ραφήνα εκείνης της εποχής. Έφεραν μαζί τους και έναν σερβιτόρο δικό τους. Και πρώτη φορά τότε είδα σαμπανιέρα. Οι άνθρωποι αυτοί αγαπούσαν πολύ τη μαγειρική της μητέρας μου».

«Όταν ήμουν οκτώ χρονών πέθανε ο παππούς μου κάπου στα 1956 με 1958. Την ταβέρνα συνέχισε να την κρατάει η μητέρα μου. Ο πατέρας μου, Ιορδάνης Δελμηανώλης, πέθανε όταν ήμουν 4 ετών, το 1954. Είχε το μοναδικό εστιατόριο στη Ραφήνα. Ύστερα, την ταβέρνα την ανέλαβε ο Θόδωρος Ραπτόπουλος και τη συνέχισε ο γιος του Βαγγέλης».

Τη δεκαετία του '90, ο Σταύρος Δελμηανώλης επανήλθε και δούλεψε ξανά στην ταβέρνα του παππού του. Σήμερα στη Ραφήνα υπάρχουν δύο ταβέρνες που παραπέμπουν άμεσα στην παλιά ταβέρνα του Εγκρέ. Η πρώτη είναι "η καλή καρδιά του Εγκρέ", στο Πάρκο Καραμανλή. Η δεύτερη είναι η "καλή καρδιά του Νικόλα". Την διατηρεί ο Νίκος Αντωνιάδης που δούλεψε για χρόνια σ' εκείνη την παλιά ταβέρνα, όταν την είχε ο Βαγγέλης Ραπτόπουλος.

Η παλιά ταβέρνα του Εγκρέ
(Φωτ. αρχείο Σταύρου Δελμηανώλη)

Σαρακατσάνοι

Γράφει η Μαρία Κατσιμίγα, Δασκάλα κεντήματος - πλεξίματος στο ΛΕΡ

«Αν δει κανείς τους Σαρακατσάνους να περιφέρονται σε μια επαρχιακή πόλη, ξαφνιάζεται από την κορμωστασιά, την υπερφάνεια και την ευγένειά τους.

Ο Σαρακατσάνος δεν φοβάται ν' ατενίσει τον ήλιο κατάματα. Ανάμεσα σ' αυτόν και τον κόσμο δεν υπάρχει αδιάβατο χάσμα.»

Σαρακατσάνοι ή Σαρακατσαναίοι σύμφωνα με τους λαογράφους μελετητές είναι ελληνική νομαδική φυλή σκορπισμένη σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα. Ίσως οι αρχαιότεροι Έλληνες. Κτηνοτρόφοι, τσελιγκάδες, τσοπάνοι, προβαταραιοί χωρίς δική τους γη και μόνιμη κατοικία. Όπου γης είναι πατρίς. Το χειμώνα στους κάμπους τα λεγόμενα χειμαδιά. Το καλοκαίρι στα όρη στα βουνά. Η ζωή τους ταξίδι αδιάκοπο. Από τη Θράκη ως την Ήπειρο, την ορεινή Πελοπόννησο και την Στερεά Ελλάδα. Οι μετακινήσεις γίνονταν με τα πόδια. Τα λιγοστά υπάρχοντα, απαραίτητα για την επιβίωση τόσο τη δική τους όσο και των ποιμνίων τους τα μετέφεραν και αυτά από τόπο σε τόπο. Άλλα φέρωναν στα υποζύγια και άλλα φορτώνονταν οι ίδιοι. Τα ποιμνιστάσια καθώς και τις καλύβες όπου έμεναν οι ίδιοι και εκείνες μέσα στις οποίες επεξεργάζονταν τα προϊόντα των κοπαδιών -γάλα, μαλλί κτλ- τα κατασκεύαζαν μόνοι τους. Ο σκελετός είναι από ξύλα δέντρων που έκοβαν στο δάσος και η «τοιχοποιία» από τα κλαριά των δέντρων ή από άχυρα.

Δημιουργούσαν μικρές γειτονιές με όλα τα αναγκαία σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο. Οι αυτοσχέδιοι αργαλειοί και όλα τα σύνεργα της επεξεργασίας του μαλλιού στήνονταν στην ύπαιθρο κάτω από σκέπαστρο κατασκευασμένο και αυτό από ξύλα και κλαδιά ή άχυρα. Εδώ ήταν το βασίλειο των γυναικών.

Η κεντητή κουβέρτα προίκα της θείας Ζαχαρούλας. Η ρόκα και τα αδράχτι με το σκαλισμένο σφοντίλι δώρα του παππού-Γιώργη στην τότε αρραβωνιαστικιά του για να μεγαλοηγήσει ως σύζυγος και νοικοκυρά!

Από το Μάη μήνα που κουρεύονται τα πρόβατα, οι γυναίκες άρχιζαν με πολύ μεράκι την επεξεργασία του μαλλιού. Πλύσιμο, άνοιγμα, ξάσιμο, γνέσιμο και τέλος βάψιμο. Τα χρώματα σταθερά. Μαύρο, κόκκινο, κίτρινο, μπλε, καφέ, πράσινο και λίγο φούξια αν κατάφεραν να το πετύχουν στη βαφή. Οι βαφές φυσικές, φλούδες

από κορμούς δέντρων, τσόφλια από καρπούς, ρίζες από χόρτα και πάει λέγοντας.

Τα χρώματα διαλέγονταν ανάλογα με τα αντικείμενα που θα δημιουργούσαν τα σχέδια που θα κεντούσαν και φυσικά τα άτομα για τα οποία προοριζόταν το κάθε τι. Οι κάλτσες των ανδρών ήταν ασπρόμαυρες. Το νήμα άβαφο, φυσικό. Οι γιορτινές κεντημένες, οι άλλες σκέτες. Των νεότερων με χρώματα ανάλογα με την ηλικία και το φύλο. Το ίδιο ίσχυε για όλα τα ρούχα ένδυσης. Τις κάλτσες τις έπλεκαν οι γιαγιάδες. Οι νεότερες γυναίκες καταγίνονταν με τα πιο δύσκολα. Ύφαιναν περίτεχνα σκεπάσματα, στρωσίδια, σακιά για τα δημητριακά και ό,τι άλλο, και φυσικά το «πανί» για τα ρούχα της οικογένειας ολόκληρης. Οι ραφτάδες εγκαθίσταντο στο χωριό της στάνης για μίνες, ως να τελειώσουν τα σκουτιά. Και η αμοιβή... τυρί, βούτυρο, άντε και κανένα ζευγάρι κάλτσες για το χειμώνα.

Καλλιτεχνικές επιδόσεις όμως είχαν και οι άντρες. Ρόκες, αδράχτια, σφοντίλια, κουτάλες, κουτάλια, αγγλίτσες, βεδούρες, γουδιά, βαρέλες, σκαμνάρια και ό,τι άλλο αναγκαίο το δημιουργούσαν από ξύλο ή κέρατο ζώων. Σκάλιζαν αντίστοιχα θέματα με αυτά που κεντούσαν οι γυναίκες στον αργαλειό.

Η ζωή όμως προχωράει και η κοινωνία εξελίσσεται. Έτσι και οι νεότερες γενιές των Σαρακατσάνων αλλάζουν επάγγελμα. Δεν είναι πια νομάδες ποιμένες. Απέκτησαν μόνιμη κατοικία σε κάποια πόλη ή κωμόπολη. Προσάρμοσαν την καθημερινή τους ζωή στα νέα δεδομένα. Η επεξεργασία του μαλλιού σταμάτησε. Ο αργαλειός καταργήθηκε. Καταργήθηκαν και τα στρωσίδια και τα σκεπάσματα, οι κάλτσες, τα σκουτιά. Έχουν όλα αντικατασταθεί από τα καινούργια, τα βιομηχανικά.

Η νοσταλγία όμως για τα πατρογονικά έθιμα και η αγάπη για τα χειροποίητα αντικείμενα οδηγεί στην δημιουργία πολιτιστικών συλλόγων και λαογραφικών μουσείων, όπου συγκεντρώνουν ό,τι έχει απομείνει από παλαιές εποχές, να τους θυμίζει τις ρίζες τους.

Από καιρού εις καιρόν συνάζονται και αναθιμούνται. Γλεντούν παραδοσιακά, γεύονται γεύσεις του παρελθόντος, έτσι, για να μην ξεχνούν οι παλιοί και να γνωρίζουν οι νεότεροι.

Ας κρατήσουν οι χοροί!

Γράφει η Δήμητρα Αγγελίδου, μαθήτρια της χορευτικής ομάδας του ΛΕΡ

Παραδοσιακοί χοροί: μια σχέση που καλά κρατεί!

Πώς εξηγείται σήμερα εν έτει 2013, ένα Σάββατο πρωί, νέα παιδιά να μαζεύονται, για να μάθουν και να χορέψουν Ράικο, Πεντοζάλι, Συρτόμπαλο και άλλους παραδοσιακούς χορούς και να αφιερώνουν κομμάτι του πολύτιμου ελεύθερου χρόνου τους σε κάτι που για πολλούς είναι οπισθοδρομικό και αναχρονιστικό;

Εισβάλλουμε σε ένα από τα παραρτήματα του Λυκείου των Ελληνίδων, στο Λύκειο των Ελληνίδων Ραφίνας. Μιλάμε με νέα παιδιά, που στελεχώνουν τη χορευτική ομάδα. Προσπαθούμε να κατανοήσουμε τους λόγους που τους ωθούν προς αυτή την κατεύθυνση του παραδοσιακού χορού, τα κίνητρά τους, τις αξίες που εντοπίζουν ως κοινές ή μη με αυτό το κομμάτι του παρελθόντος μας. Μπαίνοντας στην αίθουσα τους βρίσκουμε να χορεύουν κεφάτοι και με αρχοντιά στο στίσιμό τους περνώντας από τον ένα χορό στον άλλο χωρίς καθυστερήσεις. Εναλλαγές στα χέρια και στο ρυθμό, ένταση και ταχύτητα σε μερικούς χορούς, αυτοσχεδιασμός και ζωντάνια σε άλλους. Η ώρα κυλάει γρήγορα όταν απλώς και μόνο είσαι παρατηρητής πόσο μάλλον όταν συμμετέχεις...

Όλοι συμφωνούν πως είναι κάτι που τους ευχαριστεί, που τους γεμίζει. Ξεφεύγουν από την καθημερινότητα, τη ρουτίνα. «Είναι η ψυχοθεραπεία μου» μας λέει γελώντας η Ελένη, που παρακολουθεί μαθήματα χορού από πολύ μικρή στο ΛΕΡ, όπως και τα περισσότερα μέλη της χορευτικής ομάδας. Και με σοβαρότητα η Παρασκευή, μαθήτρια της Β' γυμνασίου, συμπληρώνει ότι «οι παραδοσιακοί χοροί είναι αξία άφθαρτη μέσα στα χρόνια. Είναι από τα σημαντικότερα σχολεία του πολιτισμού μας. Είναι ένας τρόπος για να μάθεις πώς ζούσαν, διασκέδαζαν, φλέρταραν και πονούσαν οι πρόγονοί μας. Δίνει επίσης μια ιδέα για το ποια ήταν η θέση των γυναικών μέσα στο σύνολο. Και κάθε χορός, σε βάζει να προβληματιστείς για το πόσο έχουν αλλάξει οι τρόποι έκφρασης και επικοινωνίας.» Τη σημασία της επικοινωνίας όμως τονίζει και ο Χρήστος, φοιτητής του Πολυτεχνείου, ενώ προσθέτει ότι «αυτή η ενασχόληση σου δίνει τη δυνατότητα να συνδυάζεις τη διασκέδαση με την πεποίθηση ότι βάζεις ένα μικρό λιθαράκι κι εσύ στο να διαγωνιστεί η πλούσια ελληνική παράδοση».

Βέβαια δεν είναι λίγοι αυτοί που βρίσκουν παρωχημένη μια τέτοια ενασχόληση με αυτό το κομμάτι

τι του πολιτισμού μας. Τι απαντάνε τα παιδιά αυτά σε όσους έχουν αμφιβολία; «Μια δοκιμή θα τους πείσει» λέει με σιγουριά και αυτοπεποίθηση η Αναστασία, σπουδάστρια του Πολεμικού Ναυτικού. «Εμένα με έχει βοηθήσει

και σαν άνθρωπο, σαν χαρακτήρα. Άλλωστε αν δεν έχεις δοκιμάσει, δεν μπορείς να έχεις ολοκληρωμένη και απόλυτη άποψη για το τι είναι παραδοσιακός χορός και τι περιλαμβάνει όλο αυτό. Το να είσαι μέλος μιας ομάδας, να καταλάβεις τι σημαίνει ζωή, τι σημαίνει αγάπη, καρτεριά, φόβος. Αυτά τα βρίσκεις μέσα από τα δημοτικά τραγούδια και ταυτόχρονα όταν χορεύεις, τα βιώνεις κιόλας».

Υπάρχει άραγε κάτι που διδάσκει η παράδοση στο σύγχρονο άνθρωπο; «Η παράδοση», σύμφωνα πάλι με τον Χρήστο, «πολύ σημαντικό μέρος της οποίας είναι οι παραδοσιακοί χοροί, μας διδάσκει τη συλλογικότητα. Μας μαθαίνει ότι μόνο ως κοινωνία μπορούμε να προχωρήσουμε και όχι ως άτομα, με σεβασμό στους άλλους, αλλά και με εργατικότητα. Ο κύκλος του χορού δεν μπορεί να αποτελέσει για κανέναν πηγή διασκέδασης αν δεν προσπαθήσει να ενταχθεί σε αυτόν με προσπάθεια ατομική αλλά και με συνεργασία ομαδική. Μία συνεργασία που δεν είναι εύκολη, αλλά προσφέρει μία άφογη ευκαιρία στην προετοιμασία για τη ζωή.»

Την ομαδικότητα και την ανάγκη για αλληλεγγύη τόνισαν όλοι κατά τη διάρκεια της συζήτησής μας, γιατί θεωρούν πως σήμερα επικρατεί ο ατομικισμός, ότι όλα γίνονται για το προσωπικό συμφέρον και εκλείπουν οι αληθινές αξίες της ζωής. «Λείπει η αγάπη πάνω απ' όλα», παρατηρεί με πικρία η Αναστασία.

Ποιος είναι τώρα ο αγαπημένος τους χορός; Οι απόψεις εδώ ποικίλλουν... Οι ηπειρώτικοι χαίρουν ιδιαίτερης προτίμησης για το μεράκι που χρειάζεται για να αποδοθούν σωστά στον αργό αυτό ρυθμό, ενώ οι νησιώτικοι για τη ζωντάνια και τη χαρά που τους χαρακτηρίζει. Από την άλλη, οι χοροί του Πόντου είναι πολύ αγαπητοί, γιατί ειδικά, όποιος ξέρει να χορεύει καλά, «πατά καλά στη γη». Το καλύτερο σχόλιο όμως που ακούσαμε, είναι για τους καρσιλαμάδες. «Στο χορό αυτό επικοινωνείς με το ταίρι που έχεις απέναντί σου χωρίς καν να μιλήσεις. Η ματιά και το σώμα τα λένε όλα.»

Δημοσιεύθηκε στο in.gr στις 22 Μαρτίου 2013

Γράφει η Σοφία Καραγαβριλίδου, δασκάλα παραδοσιακού χορού

Απόκριες στην Κιουτάχεια της Μικράς Ασίας - Χαϊτάδες και Κατιντζίκια -

Κάθε χρόνο, την Κυριακή της Τυρινής, οι Έλληνες της Κιουτάχειας της Μικράς Ασίας, πραγματοποιούσαν ένα έθιμο, που όμοιό του γινόταν και γίνεται ακόμα, σε πολλά μέρη της Ελλάδας. Αυτού του είδους τα έθιμα έχουν όλα, πλούσια διονυσιακά κατάλοιπα. Ο Διόνυσος ήταν ο θεός του γλέντιου και της διασκέδασης και, όπου λατρευόταν, υπήρχε ταύτιση των ανθρώπων με τη διασκέδαση.

Η Κιουτάχεια γεωγραφικά, βρίσκεται στην περιοχή της αρχαίας Φρυγίας, τόπο όπου οι Θρακομακεδόνες Φρύγες, εγκαταστάθηκαν, αφού πέρασαν στην Μικρασιατική χερσόνησο και δημιούργησαν το Φρυγικό κράτος. Οι πελασγικής προέλευσης Φρύγες είχαν πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τους Έλληνες. Λάτρευαν και αυτοί τον θεό Διόνυσο και υποδέχονταν τον ερχομό της Άνοιξης με γλέντια και μεταμφιέσεις. Φαίνεται, ότι από εκεί έλκουν την καταγωγή τους τα αποκριάτικα έθιμα της Κιουτάχειας, τα οποία εξελίχθηκαν και τροποποιήθηκαν με την πάροδο των αιώνων και τις αλλαγές των συνθηκών. (Χριστιανισμός, Τουρκοκρατία)

Το έθιμο έχει συμβολικό χαρακτήρα που συνδέεται με τους αγώνες του Ελληνισμού. Ταυτόχρονα, είναι και ένα χορευτικό δρώμενο που ακολουθεί ένα αυστηρά τελετουργικό πρωτόκολλο που εξελισσόταν ως εξής:

Δημιουργούσαν καρναβαλικές ομάδες-μπουλούκια κατά γειτονιές και γύριζαν στους δρόμους χορεύοντας. Στο έθιμο αυτό, συμμετείχαν μόνο άνδρες, νεαρά και ανύπαντρα κυρίως άτομα. Η κάθε ομάδα επεδίωκε με την εμφάνισή της να εντυπωσιάσει, επισκιάζοντας τις άλλες. Αναπαράσταναν τον τρόπο ζωής των αρματολών συμπεριλαμβανομένου και του εθίμου του γάμου.

Τα πρόσωπα της ομάδας ήταν, οι χαϊτάδες, τα ζεϊμπέκια, τα κατιντζίκια, ο αράπης και ο παλιάτσος. **Οι χαϊτάδες** (η λέξη προέρχεται μάλλον από την τουρκική λέξη χαϊτούτ που σημαίνει αντάρτης-κλέφτης) ήταν ντυμένοι με παραποιημένη ενδυμασία τσολιά. Φορούσαν φουστάνελα πολύχρωμη που αποτελείτο από δύο ή περισσότερα χρώματα. Μερικοί χρησιμοποιούσαν το άσπρο και το γαλάζιο, τα χρώματα της ελληνικής σημαίας. Φορούσαν άσπρο πουκάμισο με

στενό μανίκι, πολύχρωμο ζωνάρι, καλπάκι στολισμένο με χρυσά, πολύχρωμες πούλιες και κρόσσια, τσεπκέ-νι(γιλέκο) παρόμοιο με των τσολιάδων χρυσοκέντητο, κάλτσες με φούντες και κουδούνια, πολλές αλυσίδες, ρολόγια και εντυπωσιακά κοσμήματα. Ήταν αρματομένοι με φυσεκλίκια, φυσίγγια, σπαθιά όμοια με των πολεμιστών του 1821, τεράστια μαχαίρια, μονόκαννα, δίκαννα και περίστροφα. Υπήρχε ο αρχηγός των χαϊτάδων(των αρματολών), το πρωτοπαλίκαρο, και τα παλικάρια, ανάμεσα στα οποία ήταν και ο γαμπρός. Ο πιο ωραίος και επιβλητικός έπρεπε να είναι ο αρχηγός των χαϊτάδων.

Τα ζεϊμπέκια ήταν ντυμένα παραποιημένοι ζεϊμπέκνδες. Φορούσαν κοντό σαλβάρι που έφθανε ως το γόνατο σαν των ζεϊμπέκνδων σε άσπρο ή μαύρο χρώμα. Πουκάμισο άσπρο με στενό μανίκι, ζωνάρι, φυσεκλίκια, σπλισμό όμοιο με των χαϊτάδων και στο κεφάλι, φέσι με σαρίκι. Κάλτσες με φούντες και κουδούνια.

Τα κατιντζίκια, δηλαδή οι γυναίκες της ομάδας, ήταν άνδρες ντυμένοι με γυναικεία ρούχα. Το ένα κατιντζίκι παρίστανε τη νύφη και τα άλλα τις φίλες της. Φορούσαν παραποιημένη γυναικεία ενδυμασία, που αποτελούνταν από φόρεμα ή σαλβάρι, μπλουζα και αμάνικο γιλέκο, πόρπη στο ύψος της κοιλιάς. Στο κεφάλι έριχναν ένα πολύχρωμο μαντίλι. Μπορούσε να υπάρχει ένα κατιντζίκι, μία νύφη ή και δύο και τρία κατιντζίκια στην ίδια ομάδα. Το ρόλο αυτό έπαιρναν μικροκαμωμένοι άνδρες. Πολλοί είχαν και μουστάκι.

Μικρασιατικός σύλλογος "Ουσάκ" Νέας Ευκαρπίας Θεσ/νίκης

τη Μικρασία

Ο **αράπης**, ήταν ασχνημοούρης και με καμπούρα. Είχε το πρόσωπό του μουντζουρωμένο και κρατούσε ένα ραβδί ή ένα ξύλινο γουδοχέρι ή ακόμα ένα κουδούνι. Παρίστανε τον Τούρκο αγά, που ήταν καλεσμένος στο γάμο. Φορούσε κωνικό δερμάτινο σκούφο ή τύλιγε με κάποιο άλλο τρόπο το κεφάλι του με κουδουνάκι στην κορυγή. Ήταν ντυμένος με μια μαύρη φόρμα, ή τυλιγμένος με προβιές. Προσπαθούσε να πειραξεί τα κατιντζίκια αλλά και τον κόσμο.

Ο **παλιάτσος** είχε ελεύθερη επιλογή στο ντύσιμο. Φορούσε απαραίτητα ένα πανύψηλο κωνικό καπέλο με κουδούνια, με διάφορα στολίδια και κρατούσε στα χέρια ένα ρόπαλο ή δυό μακριά και πλατιά ξύλα που τα χτυπούσε προκαλώντας θόρυβο. Φορούσε τα περισσότερα κουδούνια και με την δυνατή φωνή του, προειδοποιούσε για την άφιξη των καρναβαλιών.

Τα καρναβάλια τα συνόδευε **μουσική κομπανία** ενσωματωμένη στην ομάδα, που αποτελούνταν από **βιολιά, ούτια, κλαρίνα** και τα τελευταία χρόνια **μαντολίνα**. Χρησιμοποιούσαν και νταούλι, που το χτυπούσε ο παλιάτσος.

Το **τελετουργικό έχει ως εξής**: Νωρίς το απόγευμα της Κυριακής, της Τυρηνής τα μέλη της ομάδας μαζεύονταν σε κεντρικό σημείο της γειτονιάς, για να ξεκινήσουν. Προπορευόταν ο αρχηγός των χαϊτάδων με το επιβλητικό του παράστημα. Ακολουθούσε το πρωτοπαλικάρο, ο γαμπρός με τη νύφη και τα υπόλοιπα παλικάρια. Έπρεπε να περάσουν απ' όλα τα σπίτια της γειτονιάς, ξεκινώντας από το σπίτι του **πρώτου προύχοντα**. Τα όργανα έπαιζαν και τα καρναβάλια προχωρούσαν με τον παλιάτσο να ανοίγει το δρόμο και τον αράπη να τρέχει γύρω από την ομάδα, επιχειρώντας να πλησιάσει τη νύφη, για να ερωτοτροπήσει μαζί της. Τα παλικάρια όμως τον απομάκρυναν, δίνοντάς του σπαθιές στην καμπούρα. Η ενέργεια αυτή συμβόλιζε τον εξουτελισμό του κατακτητή.

Έφθναν στο πρώτο σπίτι, όπου ο προύχοντας γνωρίζοντας την τιμή που του κάνουν, τους περίμενε στην

Αναπαράσταση του εθίμου.

πόρτα μαζί με άλλα άρρενα μέλη της οικογένειας. Οι γυναίκες δεν εμφανίζονταν, έβλεπαν διακριτικά από τα παράθυρα. Τα όργανα έπαιζαν **καρσιλαμάδες και ζειμπέκικα** και ο χορός άρχιζε. Πρώτα χόρευε ο αρχηγός με το πρωτοπαλικάρο, μετά το πρωτοπαλικάρο με τη νύφη και μετά τα υπόλοιπα παλικάρια ανά ζεύγη. Αλλά και τα κατιντζίκια χόρευαν μεταξύ τους κανένα γυναικείο χορό **ντιζ ογιούν**. Ο αράπης βρισκόταν έξω από το χορό κάνοντας αστεία και χειρονομίες στο συγκεντρωμένο κόσμο, που δεν έπαινε να τον κοροϊδεύει. Ενώ τα παλικάρια ξεφάντωναν χορεύοντας, κατέβαινε από το σπίτι ο νεαρός γιος του οικοδεσπότη, μεταφέροντας ρακί και εκλεκτούς μεζέδες πάνω σε ασπένιο δίσκο. Έπιναν όλοι σταυρώνοντας ψηλά τα χέρια τους και εύχονταν στον οικοδεσπότη καλή Σαρακοστή. Αφού έπιναν και χόρευαν αρκετά ο αρχιχαϊτάς έδινε το σύνθημα της αναχώρησης. Ιεραρχικά, περνούσαν πρώτα από τα σπίτια όλων των προυχόντων και μετά από τα υπόλοιπα. Οι αρραβωνιασμένοι έβρισκαν την ευκαιρία να περάσουν από το σπίτι της αρραβωνιαστικιάς τους μήπως και μπορέσουν να τη δουν για λίγο στο παράθυρο ή να πάρουν ένα κέρασμα φτιαγμένο από τα χέρια της. Αυτές βέβαια δεν τους έκαναν αυτή τη χάρη, αντίθετα, κρύβονταν, ενώ πολλές φορές οι μπότες τους απέφευγαν να βγάλουν δίσκο με κεράσματα, για να μη δώσουν την εντύπωση ότι καλοπιάνουν τον γαμπρό τους.

Στο τέλος οι ομάδες κατέληγαν διαδοχικά στον αστυνομικό σταθμό, όπου οι χωροφύλακες παρότι τρώμαζαν στη θέα του σπλισμού με τον οποίο ήταν ζωσμένα τα παλικάρια, τους υποδέχονταν φαινομενικά με καλή διάθεση. Νύχτωνε, όταν επέστρεφαν στα σπίτια τους. Ξεντύνονταν και τακτοποιούσαν τα ρούχα στα μπαούλα, για να τα χρησιμοποιήσουν πάλι τις επόμενες αποκριές.

Καρσιλαμάδες και Ζειμπέκικα

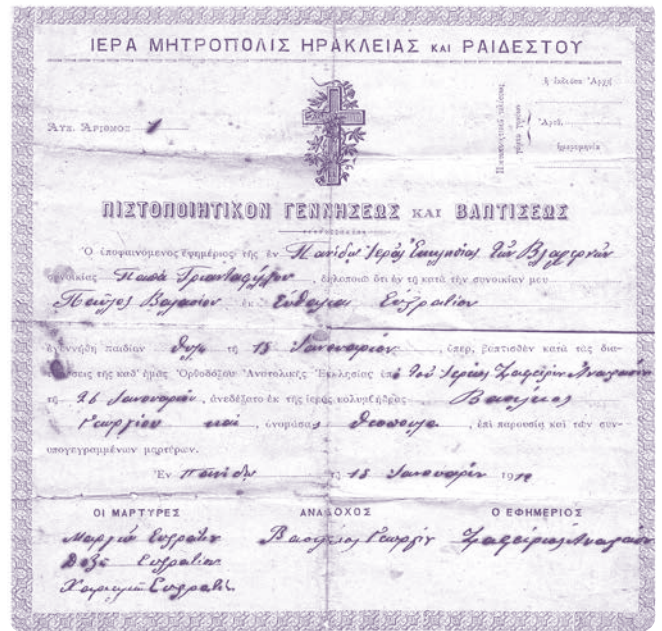
Γράφει και Επιμελείται η Κατερίνα Σιούτα - Παπαδοπούλου

«Ο κύκλος της ζωής» - Τα βαφτίσια -

«Κουμπάρε που στεφάνωσες τα δυο τα κυπαρίσσια,
να σ' αξιώσει ο Θεός να κάνεις και βαφτίσια !»

Στην πρώτη κοινωνική παρουσία τους τα πρωτότοκα νεογέννητα μωρά, από 80 - 100 χρόνια πριν, αλλά συχνά και τώρα, στα βαφτίσια τους είχαν δεδομένο το νονό τους - ήταν αυτός που στεφάνωσε τους γονείς - και πιθανά ήταν και ο νονός του μπαμπά τους, γιατί η κουμπαριά συνεχιζόταν από γενιά σε γενιά! Η βάφτιση αλλού γινόταν πριν τελειώσει το 40ήμερο της λοχείας, αλλού στον 4ο-6ο μήνα του βρέφους, όταν ήταν όλα φυσιολογικά. Γιατί αν υπήρχε πρόβλημα, βάφτιζαν το μωρό στον αέρα (το σήκωναν 3 φορές ψηλά κοιτώντας την Ανατολή και το όνομά του ήταν σχετικό με την υγεία του (Φωτεινή, Νίκη, Φώτης). ήταν αμαρτία να φύγει παιδί αβάπτιστο. Πάντως ο νονός ή η νονά ήταν πρόσωπα ιερά"... πρώτα ο Θεός μετά ο νονός ..."έλεγαν στη **Γρατινή Ροδόπης** και τον τιμούσαν, ειδοποιώντας τον πρώτο από όλους, για την ημέρα της βάφτισης, που γινόταν στη χάση του φεγγαριού, Σάββατο βράδυ στο σπίτι - αν η οικογένεια δε μπορούσε να ανταποκριθεί οικονομικά σε γλέντια με πολλούς καλεσμένους - δύσκολοι καιροί τότε όπως και τώρα! Αντίθετα με τα **Επτάνησα**, που η βάφτιση στο σπίτι, ήταν δείγμα ευμάρειας και κοινωνικής επιφάνειας και βέβαια ακολουθούσε τρικούβερτο γλέντι!

Οι γονείς ετοίμαζαν δώρα για όλους, στην οικογένεια του νονού, που ήταν συνήθως τραπεζομάντιλα, πουκάμισα, μαντίλες, ενώ στη **Γρατινή** εκτός από αυτά, έφηναν και **τσουρέκι** (ψωμί κεντημένο) και έβαζαν πάνω του μια **μελίνα** (τυρόπιτα) τα τύλιγαν με καινούργια υφαντή πετσέτα (το μεσάλι) και συνόδευαν με αυτά τα "**νπτούρια**" που ήταν τα

δώρα του νονού και του τα πήγαιναν οι γιαγιές του μωρού το Σαββατόβραδο, συνοδευόμενες από μονό αριθμό παιδιών ή συγγενών.

Ο νονός ανελάμβανε όλα τα έξοδα της βάφτισης στη **Νάουσα**, την αμοιβή του παππά, το δώρο της μαμής, τα ρουχαλάκια του μωρού, επίσης όσα χρειάζονται για το μυστήριο - λάδι, σαπούνη, πετσέτα - και από 60 χρόνια πριν και χρυσό Σταυρό. Τα γλυκά που προσφέρονταν ήταν καραμέλες και ξηροί καρποί. Τα **μαρτυρικά** προέκυψαν πολύ αργότερα, γιατί μάρτυρες στη βάφτιση ήταν όλοι οι συντοπίτες και μετά την Τουρκική κατοχή τα έγγραφα δηλώσεων του μυστηρίου.

Το τιμώμενο πρόσωπο λοιπόν, ο νονός, ήξερε ότι κάθε παιδάκι που βάφτιζε και θα το έκανε Χριστιανό, θα ήταν ένα ακόμη κεράκι αναμμένο γι' αυτόν στο σκοτάδι του κάτω κόσμου. Ήταν λοιπόν χαρούμενος με το ψυχικό που έκανε και απλοχέρης. Όμως ήξερε ότι στον ίδιο χρόνο δεν έπρεπε να βαφτίσει δύο μωρά, γιατί οι δοξασίες όριζαν, ότι ένα απ' τα δύο, δε θα πορευόταν στη ζωή. Ήταν επίσης γνωστό ότι παιδιά βαφτισμένα από τον ίδιο νονό θεωρούνταν πνευματικά αδέρφια (**σταυραδέρφια**) και

Η μικρή Μαρία Πανταζή στην Κέρκυρα, βαπτίστηκε στο σπίτι, το 1977

μια 'πίσημη' ημέρα

δεν μπορούσαν να παντρευτούν – γι' αυτό σχετικά πρόσφατα οι νονοί βαφτίζουν ή αγόρια ή κορίτσια πλέον. Γνωστές ήταν και οι κατοπινές υποχρεώσεις των νονών, δηλ. τα Χριστουγεννιάτικα και Πασχαλινά δώρα στο βαφτιστήρι, όπως και στις ονομαστικές γιορτές και τα γενέθλια και βέβαια η σημαντικότερη υποχρέωση, ήταν η συγγενική συμμετοχή στο μεγάλο του και το ενδιαφέρον του για τη ζωή του ως τα αρραβωνιάσματά του. Ταύτιζαν δε τόσο πολύ το νονό με το μωρό, που αν δεν πήγαινε κάτι καλά στη συμπεριφορά του έλεγαν **"..τρελός παπάς τον βάφτισε, τρελός νονός τον λάδωσε.."**

Όσο για το όνομα, κάθε τόπος είχε τη δική του συνήθεια, **οι Βλαχόφωνοι** (και πολλοί άλλοι) έδιναν ονόματα απ' την πλευρά του πατέρα, όσα παιδάκια και να έρχονταν, με προτεραιότητα τους γονείς του. Στη **Φωκίδα και στη Βοιωτία** βάφτιζαν τα παιδάκια με τα ονόματα των γονιών του μπαμπά και μετά της μαμάς. **Στα Επτάνησα** όμως, στο αγόρι έδιναν το όνομα του παππού απ' την πλευρά του μπαμπά, αν ήταν κορίτσι έπαιρνε το όνομα της γιαγιάς, απ' την πλευρά της μαμάς. Αλλού η ονοματοδοσία έβγαινε κατόπιν συνεννοήσεως γονιών και νονού, ενώ στην **Κρήτη** το όνομα ήταν δικαίωμα του νονού! Αμέτρητες παρεξηγήσεις γι' αυτό το θέμα οδήγησαν ακόμη και σε ανομολόγητα αποτελέσματα... Οι γονείς είτε στο σπίτι, είτε στην εκκλησία, δεν έπρεπε να παραβρισκονται στο μυστήριο, (αντίθετα γίνεται τώρα) και όταν τους ανακοίνωναν το όνομα, έπρεπε να κεράσουν τα παιδάκια που τους έφεραν τρέχοντας τα **συχαιρίκια**, με περισσότερα κέρματα το πρώτο, με λιγότερα τα υπόλοιπα και όσα ψιλά περίσσευαν τα σκόρπιζε ο μπαμπάς του νεοφώτιστου και εκεί γινόταν-μεταξύ αστείου και παιγνιδιού-χαμός.

Το μωράκι εν τω μεταξύ, τότε και τώρα αποκαμωμένο απ' το δημόσιο μπανάκι του, με τόσο κόσμο γύρω και το λάδι στα ματάκια του, βαλάντωνε στο κλάμα και τότε θεωρούσαν ότι ήταν ευλογημένο! Ανάλογα με τα σχήματα που δημιουργούνταν απ' το λάδι στο νερό της κολυμβήθρας, οι γεροντότεροι μάντευαν το μέλλον του παιδιού και το γένος του επόμενου μωρού στην οικογένεια και αν προτιμούσαν αγόρι, τότε ο νονός φορούσε το σακάκι του ανάποδα (**στην Αιτωλία**) **"...για να γυρῖς 'πίδι.."** Μετά το μυστήριο ο νονός παρέδιδε το παιδάκι στη μαμά του λέγοντας **"Οβριό μου 'δωσες, Ρωμιό σου δίνω, να μας ζήσει"**

η μαμά έκανε τρεις μετάνοιες του φιλούσε το χέρι και έπαιρνε το παιδάκι της. Τα βαφτιστικά εσωρουχάκια του (φωτίκια), τρεις μέρες μετά που άλλαζαν το μωρό, τα έπλεναν στη θάλασσα, γιατί ήταν ιερά. Και για τρεις Κυριακές, νονοί και γονείς πήγαιναν μαζί στην εκκλησία να μεταλάβουν το παιδάκι.

Το επίσημο γλέντι που ακολουθούσε, είχε τραπέζι με γιορτινά φαγητά και γλυκά τα **"πογονίκια ή μπουγανίκια"**. Είχε και τραγούδια της βάφτισης **"...απού 'βαλε το έλαιος, να βάλη και το κλήμα..."** τραγουδούσαν στην **Κρήτη** και όταν μετά το ολονύκτιο γλέντι ο νονός έφευγε, στο τελευταίο κρασί έσβηναν τη λαμπάδα, το έπιναν γονείς και κουμπάροι μαζί, χαιρετούσε και έλεγε **"σας παρέδωσα τον ..ή την... (το όνομα του μωρού), να το φυλάξετε από φωτιά, από νερό και από γκρεμό, μέχρι 12 χρονώ!"** **"Άξιος παντάξιος"** του έλεγαν οι συγγενείς και εκείνος απαντούσε **"Άξιο να το κάμει ο Κύριος! Καλοπόταγο ν'αναι... και Καλά αναθροφίκια!"**

MARTYRIΕΣ

Ευχαριστώ πολύ την εκπαιδευτικό κ.Νικολέτα Άκμπαμπα για τις πληροφορίες-μαρτυρίες, που συνέλεξε για τη βάφτιση από γιαγιούλες του χωριού της, Γρατινί Ροδόπης.

Επίσης ευχαριστώ πολύ για τη μαρτυρία της οικογένεια Σπύρου και Τόνιας Πανταζή από την Κέρκυρα, που πριν 30 χρόνια βάφτισαν τα παιδάκια τους στο σπίτι. Με βοήθησαν πολύ, στην καταγραφή της θρησκευτικής-κοινωνικής-οικογενειακής, εκδήλωσης που ήταν και είναι η βάφτιση, ένας ακόμη σταθμός χαράς στη ζωή μας!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: 🍷 "ΑΝΤΕΤΧΙΑ ΣΤΗ ΝΙΑΟΥΣΤΑ" Σπάρτης Νικόλαος 🍷 "ΟΙ ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥΣ" 🍷 "ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ" Τζιβελέκη Μαρία 🍷 "ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ" Μέγας Γεώργιος 🍷 "ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΕΙΡΙΟΥ-ΒΟΙΩΤΙΑΣ" Μορφιάδην Ε.

και για τους μικρούς μας φίλους...

Γράφει, επιμελείται η Εύη Γκατσοπούλου, εκπαιδευτικός

«Τσολιάς-Εύζωνας»

Σύμβολο της Λεβεντιάς και του Ελληνικού Αγώνα

Περνώντας από την πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα μπροστά στο κτήριο της Βουλής, στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτου, το βλέμμα μας σταματά. Εκεί στέκονται καμαρωτοί, ακίνητοι σαν μαρμαρωμένοι, δυο λεβεντόκορμοι νέοι που φορούν την παραδοσιακή φορεσιά του τσολιά και τιμούν με την παλικαρία όψη τους τους ήρωες της Ελλάδας μας.

Τους τσολιάδες ή ευζώνους καμαρώνουμε και στις παρελάσεις των εθνικών μας επετείων όπου συνοδεύουν την Ελληνική Σημαία.

Ας δούμε από τι αποτελείται η φορεσιά του τσολιά.

Φέσι: Το μικρό καπέλο που πήρε το όνομα του από την πόλη Φες του Μαρόκου, αφού από εκεί προμηθεύονταν τα καπέλα με το κόκκινο χρώμα τον 19^ο αι.

Λευκό πουκάμισο με φαρδιά μανίκια.

Κεντημένο γιλέκο συνήθως σε βαθυκόκκινο χρώμα.

Ζωνάρι που τυλίγεται στη μέση πάνω από τη φουστανέλα.

Γιαταγάνι: Είδος σπαθιού που σημαίνει «αυτό που σε ξαπλώνει».

Καριοφίλι: Το μακρύκανο όπλο που κρατούσαν οι φουστανελοφόροι αγωνιστές του '21.

Φουστανέλα:

Το κυριότερο στοιχείο της φορεσιάς του τσολιά. Αποτελείται από πολλά ορθογώνια τρίγωνα υφάσματος που ράβονται μεταξύ τους και σουρώνονται στη μέση. Παραδοσιακά η φουστανέλα ξεδιπλώνεται σε 400πτυχές, όσα ήταν δηλαδή τα χρόνια της σκλαβιάς των Ελλήνων στους Τούρκους

Τσαρούχια: Είναι τα παπούτσια του εύζωνα με την ολοστρόγγυλη φούντα. Το όνομα έχει τούρκικη ρίζα και σημαίνει σαντάλι με πέτσινη σόλα.

Η φουστανέλα μέσα στην ιστορία και την παράδοση

Στην αρχαία Ελλάδα ο πολύπτυχος χιτώνας ήταν η πρώτη μορφή φουστανέλας. Σε ζωγραφικές απεικονίσεις της ελληνιστικής περιόδου παρατηρούμε χιτώνες με τουλάχιστον σαράντα πτυχές. Ο Μ.

Αλέξανδρος, σε χάλκινο γλυπτό του Λύσιππου μετά τη μάχη στο Γρανικό, απεικονίζεται με φουστανέλα με αρμονικές πιέτες.

Σε βυζαντινά όστρακα οι εικονιζόμενοι πολεμιστές φορούν την παραδοσιακή φουστανέλα.

Ο Μπάρμπα-Γιώργος, ο ήρωας της ιστορίας του Καραγκιόζη όταν ξεκινούσε για κάποιο μεγάλο

πανηγύρι φορούσε την καλοσιδερωμένη φουστανέλα του με τις σαρανταδύ «μανούλες» (= πτυχές).

Ο Κολοκοτρώνης, ο Καραϊσκάκης αντιπροσωπεύοντας όλους τους κλέφτες και αρματολούς του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του 1821 φορούν την φουστανέλα με τις πτυχώσεις.

Ξεχωριστή θέση είχε το τμήμα Ευζώνων στη Μικρασιατική Εκστρατεία και σε όλους τους σύγχρονους πολέμους του Έθνους.

Σήμερα οι Ευζώνοι της Προεδρικής Φρουράς φορώντας την παραδοσιακή φορεσιά τους είναι παρόντες στην έπαρση και υποστολή της Σημαίας μας στην Ακρόπολη και αποδίδουν εθιμοτυπικές τιμές στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Συνοδεύουν το Άγιο Φως από το Ιεροσόλυμα.

Ετυμολογικά

1. Ο Τσολιάς. Προέρχεται από την τούρκικη λέξη τσόλι=κουρέλι. Χρησιμοποιούσαν τη λέξη για τους κλέφτες και αρματολούς επειδή η φουστανέλα τους ήταν ραμμένη από πολλά μικρά κομμάτια υφάσματος (=τσόλια).

2. Εύζωνος (-ας δημοτ.): Είναι ομηρική λέξη που σήμαινε την κομψή γυναίκα ή τον ελαφρά οπλισμένο στρατιώτη.

3. Φουστανέλα: Εκ του ιταλικού fusta ή fustana = είδος πολύπτυχου κοντής φούστας ανδρών από τη μέση μέχρι τα γόνατα.

Ποίηση - Δημοτική μουσική

Οι Ευζώνοι (-ες δημοτ.) ή τσολιάδες έχουν εμπνεύσει το Λαό μας καθώς αποτελούν στην συνείδησή του τα σύμβολα της λεβεντιάς και αγωνιστικότητας. Στο δημοτικό τραγούδι Αγιά Σοφιάς-Ευζωνάκια φαίνεται η ελπίδα των Ελλήνων για την ανάκτηση της χαμένης Πόλης από τα ευζωνάκια.

Τραγούδι Αγιά Σοφιάς - Ευζωνάκια.

Στην Αγιά Σοφιά αγνάντια βλέπω τα Ευζωνάκια.
Τα Ευζωνάκια τα καμμένα στους πολέμους μαυρισμένα.
Κλέφτικο χορό χορεύουν και τ' αντίπερα αγναντεύουν
κι αγναντεύοντας την Πόλη τραγουδούν και λένε.
Τούτοι είν' οι χρυσοί της θόλοι, αχ κατακαμμένη Πόλη
να η μεγάλη Εκκλησιά μας, πάλι θα γενεί δικιά μας.
Στην κυρά τη Δέσποινα πες να μη λυπάται, στις εικόνες
να μη κλαίνε, τα Ευζωνάκια μας το λένε.
Κι ο παπάς που 'ναι κρυμμένος μέσα στ' Άγιο Βήμα
τα Ευζωνάκια δε θ' αργήσει, να βγει να τα κοινωνήσει.
Και σε λίγο βγαίνουν τ' Άγια μέσα σε μυρτιές και βάγια.

Κατασκευή Τσολιά

Υλικά: Άσπρο καλσόν, άσπρο και μαύρο γκοφρέ, κόκκινο βελουτέ, κόλλα.

Κατασκευή: Με το άσπρο χαρτόνι κόβουμε κυκλάκια διαμέτρου 4,5 εκ.για το κεφάλι, 4 παραλληλόγραμμα 1,5x7 εκ. για τα χέρια και τα πόδια. Με το κόκκινο βελουτέ ετοιμάζουμε 2 παραλληλόγραμμα 3x5 εκ.για το γιλέκο, 2 τρίγωνα 2x3,5 εκ. για τα τσαρούχια και μισό στρογγυλό για το φέσι. Για τη φουστανέλα κόβουμε το λευκό γκοφρέ σε παραλληλόγραμμο 18x20 εκ. Τέλος το ζωνάρι είναι φτιαγμένο από μαύρο γκοφρέ σε παραλληλόγραμμο σχήμα 1x5 εκ. Οι δυο φούντες είναι δυο μπαλάκια από μαύρο γκοφρέ. Κολλούμε τα σχήματα όπως φαίνεται στην εικόνα και ετοιμάζουμε τον τσολιά πάνω σε ένα ορθογώνιο κανσόν. Μπορεί τώρα να στολίσει το δωμάτιο σας ή την αίθουσα του σχολείου σας!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

📖 Κώστας Ρωμαίος «Λαογραφικά Θέματα» Αθήνα 1977 📖 Ρ. Παπανικολάου «Εικαστικές δραστηριότητες» Εκδόσεις Μικρός Πρίγκιπας Θεσσαλονίκη 1997 📖 Ι. Σταματάκου «Λεξικό της Ελληνικής γλώσσας» Αθήνα 1971 📖 <http://www.e-istoria.com.2013> 📖 www.24grammata.com

Λυκείου δραστηριότητες

Γράφει η Ελένη Καρχιμάνη, πρόεδρος του ΛΕΡ

Αγαπητοί φίλοι, Αγαπητά μας μέλη,

Έγρασε ακόμη μια τετραετία και το Λύκειο των Ελληνίδων Ραφίνας βρίσκεται και πάλι στα πρόθυρα αρχαιρεσιών για να συνεχίσει κανονικά και νομότυπα την πορεία του μετά από 22 χρόνια απρόσκοπτης λειτουργίας.

Είναι πλέον γνωστό ότι το Λύκειο των Ελληνίδων συμπλήρωσε ήδη τα εκατόν τρία χρόνια λειτουργίας του, το δε παράρτημα Ραφίνας τα 22. Όσο για το περιοδικό μας, "τ' ανάβλεμμα" με το 28^ο τεύχος του έχει πια καθιερωθεί στο χώρο της Ραφίνας και όχι μόνο. Προσφέρει γνώσεις στους νέους, θύμησης στους παλαιούς και προσπαθεί να γεφυρώσει το παρελθόν με το παρόν.

Από την αρχή της λυκειακής χρονιάς, παράλληλα με τη σωστή λειτουργία των τμημάτων χορού, ζωγραφικής, κεντήματος, ραπτικής και χορωδίας παραδοσιακής μουσικής, το ΛΕΡ. οργάνωσε ή πήρε μέρος στις ακόλουθες εκδηλώσεις:

08/09/2013: Η πρώτη εκδήλωση της χρονιάς ήταν η γιορτή της Παντοβασιλίσσας, με χορούς στην πλατεία της Ραφίνας από το Λ.Ε.Ρ και από τον χορευτικό Σύλλογο της Τήνου. Τότε έγινε και η αδελφοποίηση της Τήνου με τη Ραφίνα.

09/09/2013: Σε γιορτή που έγινε στο μουσειάκι της Ραφίνας (σπίτι της Τρίγλιας) 4 κορίτσια της χορευτικής ομάδας του Λ.Ε.Ρ με τοπικές φορεσιές πλαισίωσαν την προτομή του Χρυσοστόμου Σμύρνης και πρόσφεραν γλυκά στους καλεσμένους.

14/09/2013: Στις 14 Σεπτεμβρίου 2013 έγινε η μετονομασία της πλατείας Αγίας Παρασκευής σε πλατεία Μικράς Ασίας και 4 κορίτσια του Λ.Ε.Ρ με τοπικές φορεσιές διάνθισαν την τελετή.

28/10/2013: Το Λ.Ε.Ρ συμμετείχε στην παρέλαση για την Εθνική εορτή και κατέθεσε ένα χειροποίητο στεφάνι από φύλλα χάρφνης που έφτιαξε ένα μέλος του ΔΣ του Λ.Ε.Ρ, η κ. Μαίρη Φαφούτη.

04/12/2013: Στην γιορτή της Αγίας Βαρβάρας προστάτιδας των Λιγνιτωρύχων, έγινε η αναβίωση του εθίμου της γιορτής των, στο Πνευματικό Κέντρο της Διασταύρωσης. Ένα αγόρι από την χορευτική ομάδα χόρευσε τον "ζεμπέκικο" των Λιγνιτωρύχων και μια ομάδα χορευτών του Λ.Ε.Ρ παρουσίασε νησιώτικους χορούς.

07/12/2013: Έγινε ο στολισμός του χριστουγεννιάτικου δέντρου από τους μικρούς μαθητές των τμημάτων ζωγραφικής και χορού με στολίδια από οικολογικά και ανακυκλώσιμα υλικά.

08/12/2013: Η χορευτική ομάδα του Λ.Ε.Ρ με μικρασιάτικες φορεσιές πλαισίωσε την ημερίδα για τους Λιγνιτωρύχους που πραγματοποιήθηκε στο Λαύριο. Χόρευαν χορούς από την Μικρασία και από τα νησιά

15/12/2013: Α) Το μεσημέρι στην είσοδο του σχολείου, στήθηκε το Bazaar του Λυκείου, τα έσοδα του οποίου δόθηκαν στη διεύθυνση του Α' Δημοτικού Σχολείου Ραφίνας που στεγάζει το Λ.Ε.Ρ για τα μαθήματα χορού. Το ποσό ήταν 422€. Β) Το Λ.Ε.Ρ πραγματοποίησε Χριστουγεννιάτικη γιορτή με συμμετοχή όλων των τμημάτων χορού και με αφήγηση για τα δρώμενα του Δωδεκαήμερου.

04-07/01/2014: Τη ΛΕΡ και οι δάσκαλοι χορού οργάνωσαν εκδρομή στη Δράμα για τα δρώμενα των Θεοφανίων.

06/01/2014: Την ημέρα των Θεοφανίων, 4 κορίτσια και 2 αγόρια με παραδοσιακές φορεσιές συμμετείχαν στην τελετή της κατάδυσης του Σταυρού στο λιμάνι της Ραφίνας.

Ξεναγηση στο ΛΕΡ. 19/3/2014

11/01/2014: Μετά από πρόσκληση το Λ.Ε.Ρ συμμετείχε στην κοπή της Πρωτοχρονιάτικης πίτας της "Ένωσης Σμυρναίων Ν. Ιωνίας". Η χορωδία του Λ.Ε.Ρ τραγούδησε παραδοσιακά τραγούδια και κάλαντα και η χορευτική του ομάδα με μικρασιάτικες φορεσιές, χόρευε μικρασιάτικους χορούς. Στην γιορτή αυτή τιμήθηκε ο μικρασιάτης Ακαδημαϊκός κ. Δεσποτόπουλος 101 ετών. Το χρυσό φλουρί της πίτας έπεσε στην πρόεδρο του Λ.Ε.Ρ.

24/01/2014: Η Εφορεία Ιματιοθήκης και η Εφορεία Χορού του Λ.Ε.Ρ συνεργάστηκαν παίρνοντας από το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης μια Μουσειοσκευή, για την Υφαντική και την Κεραμική. Την παρουσίασαν στις μικρές χορευτικές ομάδες φτιάχνοντας ταυτόχρονα διάφορες κατασκευές και παρακολουθώντας ανάλογο βίντεο.

31/01/2014: Το Λ.Ε.Ρ έκοψε την Πρωτοχρονιάτικη πίτα σε όλα τα τμήματα χορού μαζί με αναμνηστικά και άλλες λιχουδιές. **09/02/2014:** Στα γραφεία του Λ.Ε.Ρ έγινε η κοπή της Πρωτοχρονιάτικης πίτας για τα μέλη του Λυκείου των Ελληνίδων μαζί με Αγιασμό από τον Πρωτοπρεσβύτερο της Παντοβασιλίσσας πατέρα Δημήτριο.

11/02/2014: Την ημέρα αυτή ξεναγήθηκαν δυο τάξεις (β' Δημοτικού) από το 3ο Δημοτικό Σχολείο, στην Ιματιοθήκη του Λυκείου από την φιλόλογο κ. Χριστίνα Παναγιώτου, την έφορο εργαστηρίου κ. Αναστασία Μιχαήλ και την δασκάλα Εύη Γκατσοπούλου.

23/02/2014: Στα γραφεία του Λ.Ε.Ρ πραγματοποιήθηκε με επιτυχία εκδήλωση για τον Τριγλιανό συγγραφέα-φιλόλογο Τρύφωνα Ευαγγελίδη. Μίλησε ο εγγονός για τον παππού του, η ιστορικός κ. Άννα Μιχοπούλου και ο Στάθης Δημητρακός.

28/02/2014: Ομάδα από μικρά παιδιά, μαθητές των χορευτικών τμημάτων του Λ.Ε.Ρ με την δασκάλα τους κ. Ντιάνια Νοτάρογλου ντυμένα Σαρακατσανάκια και Θρακιωτάκια και άλλα με τις απλές φορεσιές passe-partout που διαθέτει το Λύκειο, επισκέφθηκαν τον Δήμαρχο, έκαναν βόλτα στην πλατεία και το λιμάνι με την δασκάλα τους και τραγούδησαν τα "Χελιδονίσματα".

16/03/2014: Την ημέρα αυτή έγιναν δυο εκδηλώσεις. Στις 11.30 το πρωί, πραγματοποιήθηκε αφήγηση παραμυθιού στον χώρο της Ιματιοθήκης από την εκπαιδευτικό κ. Ελένη Ανδρικοπούλου και το απόγευμα η ξεναγός της Αθήνας, κ. Άρτεμις Σκουμπούρη, μας μίλησε για τις γειτονίες της Αθήνας και ειδικά για την γειτονιά του Ψυρρή.

Στις 18, 19 & 21/03/2014 ξεναγήθηκαν στο ΛΕΡ Ραφίνας και την ιματιοθήκη του 120 μικρά παιδιά του Ιου και του 2ου παιδικών σταθμών της Ραφίνας.

Τέλος, στις 06/04/2014 έγινε μεγάλη εκδήλωση της χορωδίας του ΛΕΡ με τίτλο "Ας τραγουδήσω κι' ας χαρώ, ας παίζω κι' ας γελάσω" με τραγούδια και δίστιχα από τη νησιωτική Ελλάδα.

